

Domy na půli cesty ve zlínském kraji

The halfway houses in zlin region

Bc. Barbora Malaníková

Diplomová práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Barbora MALANÍKOVÁ**
Studijní program: **N 7501 Pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Domy na půl cesty ve zlínském kraji**

Zásady pro vypracování:

Teoretická část:

Vymezení základních pojmů, zpracování na základě studia odborné literatury. Popis života dětí v Dětských domovech, problémy integrace dětí z DD do společnosti po dosažení plnoletosti. Dům na půl cesty, jako nejlepší způsob začlenění do běžného života mimo DD.

Praktická část:

Zpracování návrhu projektu Dům na půl cesty, ve spolupráci s Nadací Jana Pivečky ve Slavičíně. Vytvoření teoretického plánu, kapacita domu, režim dne, praxe dobrovolníků. Harmonogram praxe, praktické návrhy pro začlenění dětí z DD do společnosti. Výzkum mezi studenty FHS UTB, jako potencionálními budoucími pracovníky v Domech na půl cesty, o jejich informovanosti o této problematice a zájmu navštěvovat zařízení v rámci povinné praxe. Výzkum mezi dětmi z DD o jejich názoru na projekt Dům na půl cesty ve Zlínském kraji.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JEDLIČKA, R. a kol. 2004. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.

LANGER, S. Mládež problémová, její typy a možnosti uplatnění: diagnostické, výchovné a profesionální modely. 2. vyd. Hradec Králové: Kotva, 2008. 488 s. ISBN 978-80-902210-6-2.

MATĚJČEK, Z. 1994. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6

MATOUŠEK, O. a kol. 2001. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2001. 309 s. ISBN 80-7178-473-7

PELIKÁN, J. 1995. Výchova jako teoretický problém. Ostrava: Amosium servis, 1995. 234 s. ISBN 80-85498-27-8

SOBOTKOVÁ, I. 2007. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7367-250-8.

ŠKOVIERA, A. Dilemata náhradní výchovy: teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech. 1.vyd. Praha : Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-318-5.

ŠLESINGEROVÁ, K. Jací mladí lidé odcházejí z dětských domovů.. In Děti a my, 2005,č. 35, s. 37-43. ISSN 0323-1879.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Zuzana Tichá, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

12. února 2009

Termín odevzdání diplomové práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 12. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSC.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na problematiku ústavní péče v České Republice a na možnost pobytu dětí opouštějících dětské domovy v domech na půli cesty. Teoretická část popisuje možnosti náhradní rodinné a ústavní péče, která úzce souvisí s hlavním tématem domů na půli cesty. Dále představuje rodinu, jako nezbytnou součást vývoje osobnosti každého jedince a její vliv na budoucí život člověka. V praktické části jsou rozpracovány případové studie dívek, které vyrůstaly v dětském domově, část života strávili v pěstounské péči a nakonec byly umístěny do domu na půli cesty. Popisuje jejich pocity z těchto zařízení a názor na efektivitu jejich pobytu v zařízeních. Podrobné životopisy doplňují rozhovory a analýzy jejich příběhů. V závěru praktické části je navržena koncepce domu na půli cesty pod patronátem Nadace Jana Pivečky ve Slavičíně, která má možnost poskytnout prostory i sociální zázemí pro realizaci projektu. Přílohy potom obsahují strukturu žádosti o pobyt v domě na půli cesty ve Slavičíně, a zejména rozhovor s vedením sdružení „Pod křídly“ Valašské Meziříčí, které úspěšně buduje domy na půli cesty ve zlínském kraji.

Klíčová slova: rodina, výchova, adopce, pěstounská péče, ústavní péče, dětský domov, dům na půli cesty,

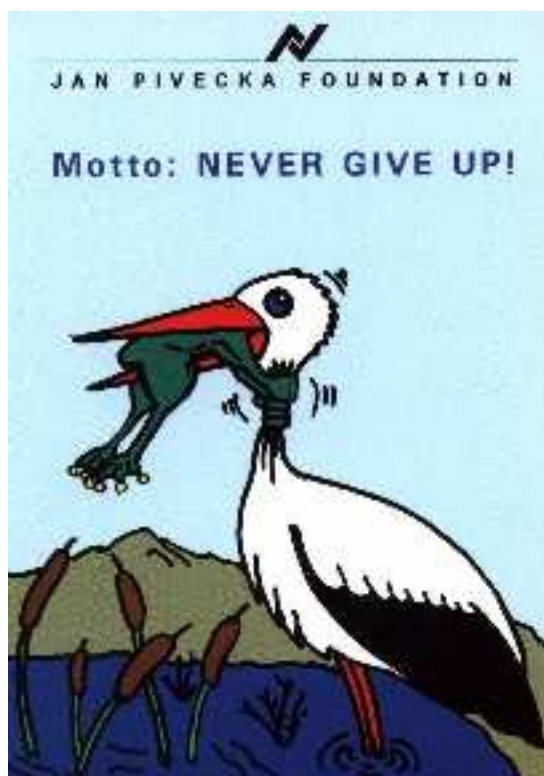
ABSTRACT

The Diploma Thesis is interested in the question of institutional care in the Czech Republic and in the possibility for children leaving children's homes to live in halfway houses. The theoretic part describes chances of substitute family and institutional care which is closely linked with main theme of halfway houses. As follows a family is introduced because it is necessary component of each other's personality development and it influences his or her future life. In empirical part there are worked out a few case studies about girls who had been growing in children's houses and then they were placed into the halfway houses. There are described their feelings about these institutions and their attitudes to effectiveness of staying in children's houses. Detail case-histories complete the interviews and analyses their stories. At the end of empirical part there is suggested a conception of halfway house sponsored by Jan Pivečka Foundation in Slavičín which has the possibility to give space and also social facilities for execution of the project. Appendices contribute structure of application for staying in halfway house in Slavičín and especially the interview with management „Pod křídly“ Valašské Meziříčí (civic association) which has been successfully building the halfway houses in Zlín region.

Key words: family, education, adoption, foster care, institutional care, children's house, halfway house

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych chtěla poděkovat PhDr. Zuzaně Tiché, Mgr. Boženě Filákové za pomoc a rady při zpracování mé Diplomové práce a také všem mým blízkým, kteří se mnou měli trpělivost po celou dobu studií na UTB.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 RODINA JAKO ZÁKLADNÍ PROSTŘEDÍ PRO VÝVOJ JEDINCE	14
1.1 VÝZNAM FUNKČNÍ RODINY PRO PSYCHICKÝ VÝVOJ DÍTĚTE.....	15
1.2 RODINNÁ IDENTITA	17
1.3 NEFUNKČNÍ RODINA	18
1.4 NÁHRADNÍ RODINA	19
2 PŮSOBNÍ VÝCHOVY NA OSOBNOST ČLOVĚKA	21
2.1 PROCES VÝCHOVY	21
2.2 VÝCHOVA K EMPATII.....	22
3 FORMY NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ	23
3.1 ADOPCE (OSVOJENÍ)	23
3.2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	24
3.3 ÚSTAVNÍ PÉČE.....	24
4 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	26
4.1 DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV	26
4.2 VÝCHOVNÝ ÚSTAV	26
4.3 DĚTSKÝ DOMOV	27
4.4 DEFINICE DĚTSKÉHO DOMOVA PODLE ZÁKONA Č. 109/2002 SB., O VÝKONU ÚSTAVNÍ VÝCHOVY VE ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH.....	27
4.5 DĚTSKÝ DOMOV RODINNÉHO TYPU	27
4.6 CHARAKTERISTIKA SOUČASNÝCH SVĚŘENCŮ ÚSTAVNÍ PÉČE.....	29
4.6.1 Dilemata	30
5 DOMY NA PŮLI CESTY.....	31
5.1 KONCEPCE DOMŮ NA PŮLI CESTY	31
5.2 DEFINICE DOMU NA PŮLI CESTY PODLE ZÁKONA Č. 108/2006 SB. O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH	32
5.3 DEFINICE DOMU NA PŮLI CESTY PODLE VYHLÁŠKY Č. 505/2006 ZA DNE 15. LISTOPADU 2006	32
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
ÚVOD.....	35
6 PLÁN VÝZKUMU	36

6.1	FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	36
6.2	CÍL VÝZKUMU	36
6.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	36
6.4	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
6.5	DRUH VÝZKUMU A VÝBĚR VÝZKUMNÝCH METOD	37
6.6	ZPRACOVÁNÍ DAT	38
7	PŘÍBĚH Č. 1 - TEREZA (24 LET)	39
7.1	TEREZA - PŘEPIS ROZHOVORU	42
7.1.1	Pokračování příběhu.....	45
7.2	ANALÝZA PŘÍBĚHU Č.1	46
8	PŘÍBĚH Č. 2 - VENDULKA (25 LET)	49
8.1	VENDULKA – PŘEPIS ROZHOVORU	51
8.2	ANALÝZA PŘÍBĚHU Č.2.....	53
8.3	SHRnutí PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ	55
9	KONCEPCE DOMU NA PŮLI CESTY VE SLAVIČÍNĚ	57
9.1	FILOZOFIE DOMU NA PŮLI CESTY VE SLAVIČÍNĚ	58
9.1.1	Cíle domu na půli cesty.....	58
9.1.2	Podmínky přijetí klientů do Domu na půli cesty	58
9.2	ZÁKLADNÍ ČINNOSTI ZAŘÍZENÍ	60
9.2.1	Poskytnutí ubytování.....	60
9.2.2	Zapojení do ekonomického života	60
9.2.3	Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.....	61
9.2.4	Sociálně terapeutické činnosti.....	61
9.2.5	Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:	61
	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
	SEZNAM OBRÁZKŮ	67
	SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

Diplomová práce je rozdělena na devět hlavních kapitol, z toho pět je rozpracováno v teoretické části a čtyři v části praktické.

Svou diplomovou práci jsem původně chtěla zaměřit na podporu domů na půli cesty ve zlínském kraji, ale po tom, co jsem se o tuto problematiku začala podrobněji zajímat a hlavně po tom, co jsem viděla a slyšela od dětí i odborníků, jsem se rozhodla pro změnu hlavního zaměření práce. Domy na půli cesty jsou opravu moc hezký nápad, převážně dokud jsou na papíře. Od dětí, které jedním konkrétním domovem prošly, jsem se dozvěděla ale úplný opak. Domovy se sice staví, peníze na výstavbu i provoz získávají z dotací od státu, grantů i dobrovolných příspěvků od soukromých osob, ale v podstatě nemají pro děti význam. Pokud jde jen o to oddálit dětem o rok konec na ulici, bylo by levnější prodloužit povolený pobyt v klasickém dětském domově a efekt by byl stejný. Navíc jsem si myslela, že děti tuto možnost nadšeně uvítají a většina z nich chce po odchodu z dětského domova využít domu na půli cesty jako odrazového můstku do života, ale 95% z nich je rozhodnuto, že se vydají hledat svou původní biologickou rodinu, protože jen tam vidí šanci, že jim někdo pomůže a rodina je přijme zpět. Samozřejmě pokud mají to štěstí a rodinu najdou, většinou zjistí, že rodiče jsou závislí lidé, nepracují, žijí z dávek a dítě, které se vrátí s očekáváním domů jenom využijí pro další dávky nebo půjčky. Tyto děti totiž nemají pocit, že rodiče udělali něco špatně, když se jich vzdali. Hledají chybu v sobě, obviňují sebe, přemýšlí nad tím, že nejsou dobří lidé, když skončili v domově. Takovéto uvažování si nesou sebou celý život a po odchodu z domova se stávají snadnou kořistí pro všechny druhy podvodníků, protože ve svém smýšlení jsou hrozně naivní a lehce manipulovatelní. Neuvědomují si své vlastní utrpení, přemýšlejí nad tím, že mají kamarády, kteří jsou na tom špatně a raději by pomohli jim, než sobě. Hlavně pokud zjistí, že mají další biologické sourozence, snaží se s nimi spojit a postarat se o ně, přestože nejsou schopni postarat se ani sami o sebe. Svým způsobem si možná vlastní osud projektují do blízkých osob, a proto se je tolik snaží zachránit. Pokud se toto nezmění, nemá ústavní výchova jiný smysl, než poskytnout dětem přechodné ubytování, protože jen mizivé procento z nich se v životě uchytí a udrží si práci a mají snahu si ji udržet i přes všechny překážky, které jim naše společnost nabízí. Co je potřeba změnit, je hlavně celá koncepce vedení DD a domů na půli cesty.

Úspěšnost vedení DD by se neměla hodnotit podle toho, jak mají děti hezké pokojíčky, kolik tam mají počítačů a televizorů, kolik má které dítě hraček a kolikrát byli na dovolené u moře, ale podle toho, kolik dětí je po odchodu z DD schopno postavit se na vlastní nohy a žít.

Cílem práce je objasnit veřejnosti skutečnou problematiku dětí opouštějících dětské domovy, protože představy minoritní společnosti o ústavní péči jsou poněkud zkreslené a ovlivněné negativními předsudky, a přispět tak ke zlepšení sociální situace opuštěných dětí. Tímto způsobem zveřejnění, bych chtěla zapojit do problematiky co největší počet lidí, aby bylo možné skutečně „nastolit reformu“ v současné koncepci ústavní výchovy. Chci upozornit zejména na neschopnost adaptace dětí z DD do běžné společnosti, plynoucí z absence zdravého rodinného zázemí a na nedostatečně efektivní úlohu ústavních výchovných zařízení v jejich životě.

Teoretická část podrobněji rozebírá vliv rodiny a správné výchovy na vývoj každého jedince, dále současné trendy náhradní rodinné a ústavní výchovy, a popisuje režim dětských domovů a domů na půli cesty. Na tyto teoretické východiska potom navazuje část praktická, kde jsou zpracovány dvě případové studie dívek, které prošly DD, pěstounskou péčí a následně domem na půli cesty. Po vyhodnocení jejich příběhů navrhuji koncepci Domu na půli cesty ve Slavičíně, pod patronátem Nadace Jana Pivečky, se kterou už pár let spolupracuji. V projektu koncepcie naznačuji, jak by mělo vedení této instituce fungovat, aby mělo pro cílovou skupinu smysl. Jako jedno z nejlepších řešení vidím ve větším zapojení odborníků a profesionálů do vedení dětských domovů (dále také DD) a domů na půli cesty (d.n.p.c.), kterých je v této sociální oblasti potřeba více, než kde jinde. Tady jde o lidské životy, a mnohdy o nich rozhodují lidé zcela nekompetentní.

Za velmi směrodatnou pro mou práci považuji zejména přílohu P2 na str. 78. Tato příloha obsahuje přepis rozhovoru s vedením sdružení „Pod křídly“, které úspěšně zakládá domy na půli cesty ve zlínském kraji. Příloha potvrzuje teoretická východiska, předkládaná čtenáři v první části práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA JAKO ZÁKLADNÍ PROSTŘEDÍ PRO VÝVOJ JEDINCE

Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikala v dávných dobách, kdy se člověk ještě moc nepodobal tomu, jak vypadá dnes. Vznikala nejen z přirozeného pohlavního pudu, ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat a připravovat pro život. Člověk byl v těch dobách mezi ostatními velkými živočichy velmi nedokonalým tvorem a jeho mládě přicházelo na svět tak málo připravené, že pečovat o ně a chránit je, v úzkém intimním společenství ženy a muže byla prostě životní nutnost a základní podmínka pro přežití. Dnes se už dávno nebráníme proti dravé zvěři a proti krutostem přírody, ale hrozí nám zcela jiná nebezpečnost. Potřeba starat se o své dítě a chránit je, vychovávat a vzdělávat v nás zůstává životní potřebou. Tato potřeba je hluboce zakódována do naší lidské podstaty. Z hlediska dítěte, však nejsou příliš důležité vnější znaky rodiny.

Na otázku „co je rodina?“, nám jinak odpoví právník, jinak sociolog, jinak demograf... Ale pro nás je hlavně nejdůležitější to, koho za svou rodinu považuje samotné dítě. Musíme se ho ptát trochu oklikou, tj. psychologickými zkouškami a testy a rozborem a pozorováním jeho vlastních spontánních projevů.

Rodinou pro dítě může a nemusí být situace, kdy se o něj stará jedna osoba nebo více osob, kdy jsou vzájemné svazky jedněch s druhými zákonem potvrzeny či nepotvrzeny, kdy děti jsou vlastní či nevlastní atd. Pokud se má dítě vyvíjet po duševní a charakterové stránce ve zdravou a společností užitečnou osobnost, potřebuje vyrůstat v prostředí stálém a citově příznivém, vřelém a přijímajícím. A takovým prostředím by měla být především rodina. Z tohoto se dá usoudit, že dítě za své rodiče přijímá ty, kteří se k němu chovají mateřsky a otcovsky, a je pro něj zcela nepodstatné, jestli na to tihle lidé mají či nemají potvrzení z porodnice. (srov. Matějček, 1994).

1.1 Význam funkční rodiny pro psychický vývoj dítěte

Selhávání rodiny vystavuje mladé lidi a děti situacím, které mohou být nad jejich síly. Toto selhávání je pravděpodobnější v rodinách, kde jeden nebo oba rodiče jsou nezletilí, tam kde dítě vychovává rodič samotný, v situaci rozvodu, v případě vážné nemoci rodiče, závislosti na návykových látkách popř. hracích automatech. Osobnostní anomálie rodiče je pak častou příčinou selhávání dítěte. Např. rodič nezvládá svou zlost, čímž dítě deptá a hlavně mu poskytuje nesprávný příklad řešení konfliktů. Rodič se může chovat protisociálně a také v tomto ohledu může představovat pro dítě vzor. Ekonomické selhávání rodiny, spojené s nízkou kvalitou bydlení a nedostatečnou výživou a špatnou hygienou, děti ohrožuje.

Neuvědomují si ani důležitost vzdělání, pro život bezesporu podstatná záležitost, a často školu nedokončí, což později může vést k jejich nezaměstnanosti, která také velkou měrou přispívá ke špatnému psychickému stavu a je také složitější případný přestup od vzdělávání k zaměstnání.

- **Rodina uspokojuje základní, primární potřeby dítěte** v raných stádiích jeho života – jde o uspokojování biopsychických potřeb (jídla, pití, pohodlí, pohybu atd.) i raných psychických potřeb bezpečí, pravidelného životního rytmu, lásky, přiměřeného množství a intenzity podnětů. Tím, že v rodině se toto uspokojování děje v kontaktu se stále stejnými lidmi, může si dítě na toto své okolí snadno přivyknout a intenzivně je prožívat - být v něm doma. Touží se v něm projevat a „vrústat“ do něho, protože toto vše vyvolává nové a další pozitivní zážitky a zkušenosti. Vznikají tak optimální podmínky pro aktualizace potencialit rozvoje.
- **Rodina uspokojuje potřebu organické přináležitosti dítěte:** potřebu domova, potřebu mít „svého člověka“ (matku, otce) a identifikovat se s ním. To je základem pro vytváření základní (bazální) životní jistoty - povědomí, že patřím do spolehlivých a láskyplných mezilidských vztahů. Toto povědomí obsahuje závažný rozvojetvorný impulz: je základem touhy a potřeby integrovat se mezi lidi a projevat se vůči lidem.

- **Rodina skýtá dítěti již od nejútlejšího věku akční prostor**, tzn. prostor pro jeho aktivní projev, seberealizaci, součinnost s druhými. V rodině se utváří a dále pak rozvíjí, větví a diferencuje nesmírně důležitá životní osa, charakterizovaná prožitkem „já jsem a jednám“, „umím, dovedu, zvládám“. Krystalizuje se vědomí sebe sama jako subjektu, aktéra, původce událostí, tedy někoho, kdo je jednající a činný, kdo jedná rád, protože to umí a skrze své jednání se sbližuje s lidmi a světem a obohacuje život svůj i druhých.
- **Rodina pozvolna uvádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení:** vede dítě k chápání předmětů jako hodnot, které pro členy rodiny něco znamenají, a tudíž s nimi má zacházet podle určitých pravidel. Dítě pozoruje druhé, jak s předměty nakládají, jak jim na nich záleží, jak je uchovávají. To má význam pro kultivaci vztahu dítěte k předmětnému světu. V rodině se dítěti vyčleňují jeho osobní věci, s nimiž se pojí specifické radosti, úkoly i možnosti (starat se o ně, půjčovat je). To napomáhá konstituování další důležité životní osy – „já mám“ a „my máme“.
- **Rodina výrazně určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako chlapce nebo dívky.** Vkládá do sebepojetí pohlavní (genderový) obsah a smysl. Napomáhají tomu vzory matky a otce, babičky a dědečka, i zkušenosti se sourozencem.
- **Rodina skýtá dítěti bezprostředně působící vzory a příklady.** Skrze lásku k otci a matce, vcit'ování se do nich v nejrůznějších situacích, napodobování jejich jednání, přemýšlení o jejich životě, se dítě učí vidět v druhém člověku osobnost a samo touží být osobností. Tím, že se rodiče dovedou do dítěte vcítit a chápat je, dostává se i dítěti příležitosti učit se vcit'ovat a chápat druhého člověka.
- **Rodina v dítěti zakládá, upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty** jako něčeho samozřejmého, co patří k životu jako neoddelitelná součást. Děje se tak zejména tím, že dítě je přirozeně, organicky a nenásilně zapojováno do společných pracovních, zájmových, herních a rekreačních činností rodinného kolektivu.
- **Rodina otevírá dítěti příležitost vejít do mezigeneračních vztahů** a tím hlouběji proniknout do chápání lidí různého věku, různého založení, různého postavení. Rodina včleňuje dítě nejen do vztahů s rodiči, ale také do vztahů s prarodiči, s mladšími i staršími sourozenci, strýci a tetami.

- **Prostřednictvím rodičů, prarodičů, starších sourozenců, příbuzných a přátel navozuje v dítěti představu o širším okolí, o společnosti a světě.** Dítě si ujasňuje svět profesí, svět nejrůznějších občanských povinností, ale také svět problémů a pokušení, kterým je třeba čelit. Tím, že je rodina dítěti spolehlivým a jistým záze-
mím, nebojí se dítě do toho širšího, složitějšího světa nahlížet a vstupovat, přijímat ho anebo se vůči němu kriticky distancovat.
- **Rodina je dětem a dospělým prostředím, kde se mohou svěřit, očekávat moud-
ré vyslechnutí, radu a pomoc** – je útočištěm v situacích životní bezradnosti. Tato funkce rodiny nabývá na významu se vstupem dítěte do školy, zesiluje v období nezdarů, neúspěchů a krizí jako důležitý zdroj životní rovnováhy. Zážitek rodiny jako útočiště dává dětství i dospívání pocit zakotvení, a to nejen nyní, ale i v bu-
doucnosti. Obavy a nejistoty se tak díky chápajícímu zázemí lépe překonáva-
jí.(srov. Matoušek, 2005).

1.2 Rodinná identita

O identitě rodiny se hovoří většinou z perspektivy individuálního vývoje. Pokud přistupujeme k identitě a zkoumáme ji z dalšího úhlu pohledu, a to systémového, hovoříme o tzv. rodinné identitě.

Rodinná identita jde subjektivní aspekt rodinné celistvosti. Je to kognitivní a emocionální „my“ dané rodiny. Představuje zachovávání jistých hodnot, spojenectví při řešení problémů adaptace, vzájemné doplňování se v procesu uskutečňování rodinných rolí. Rodinná identita zahrnuje pocity i vědomí vzájemné blízkosti, sounáležitosti a projevu zájmu a vřelosti. Podstatná je ale i rodinná stabilita, která udržuje rodinnou identitu v čase, zajišťuje kontrolu nad konflikty a schopnost rodiny měnit se a dále rozvíjet.

Rodinná identita je ve zdravých funkčních rodinách v relativní rovnováze s osobnostní autonomií svých členů. Je to jedna ze základních charakteristik rodinných systémů. Definiuje pocit sounáležitosti s rodinou, jako „my“ vydělující se od ostatních sociálních systémů. Podstatný je také časový rozměr rodinné identity – identity zahrnuje vědomí kontinuity: přes všechny změny v rodinné struktuře jsme to stále „my“. Pociťujeme, že „my“ jsme rodina je jádrem pro interpretaci jakýchkoliv situací a událostí, které rodinu potkají. (srov. Sobotková, 2007).

Fakta uváděná na předešlých stranách naznačují, že rodina a zdravé výchovné prostředí, jsou to nejdůležitější pro správný vývoj jedince. Pokud se dítěti nedostává všeho, co mu má zdravá rodina poskytnout, dá se předpokládat, že bude v dospělosti a mnohdy po celý život trpět různými poruchami osobnosti a psychiky. Bohužel, každé dítě nemá to štěstí narodit se těm „správným rodičům“ a pro takovéto případy, se musí o dítě postarat stát. Přijal touto formou ale velice náročnou roli, protože vše, co poskytuje dítěti rodina, by mu mělo být nahrazeno jiným způsobem, v různých výchovných zařízeních. Jelikož je v současné době prokázáno, že děti opouštějící výchovné ústavy nejsou dostatečně připraveny na adaptaci do běžné společnosti, je zřejmě v systému nastaveno něco špatně. Smutné je, že zatím se to nijak jinak neřeší a spousta odborníků, kteří by to mohli změnit nemůže najít práci...

1.3 Nefunkční rodina

Pokud je život v biologické rodině pro dítě opravdu ohrožující, může soud nařídit jeho odebrání a výchovu v náhradní rodině nebo častěji zařazení do dětského domova . Ale co pak? Takovéto děti nemají tušení o tom, co je to rodina, zázemí, nejsou schopné rozeznat pravou hodnotu a vážnost věcí i životů, většinou nepoznali lásku, která je pro dětství a správný vývoj dítěte to nejpřednější.

Pokud dítě vyrůstá v kompletní rodině, kde se mu dostává všeho, čeho by se mu dostávat mělo, dalo by se předpokládat, že se jeho vývoj bude ubírat tím správným směrem a tudíž z něj vyroste spořádaný člověk, který má v sobě základy etiky zafixované už od malička a nemá zapotřebí na sebe upozorňovat např. zpočátku drobnými krádežemi, výtržnictvím, (což mohou být signály volání o pomoc, upozornění na to, že není něco v pořádku), přeštky proti zákonu a dalšími trestnými činy, jejichž vážnost a stupeň kriminality se s rostoucím věkem postupně zvyšuje. Tak jak je tomu u dětí, které neměli to štěstí vyrůstat v pohodové rodině s mámou, tátou a bráchou a o víkendu nejezdili k babičce na chatu, ale potloukali se ulicemi a sháněli něco k jídlu, protože ti jejich rodiče si žili svůj život, jakoby ani děti neměli a třeba se někdy opíjeli do němoty za poslední peníze. Z takového dítěte potom těžko vyroste někdo jiný než zase delikvent a nejhorší je, že za to vůbec nemůže. Jemu nikdo nevysvětlí, co je správné, co se smí a co zase ne. Nemůže jít za matkou, aby ho

utěšila, když se trápí, nemá kdo by ho pohladil, ke komu by se schoval do náruče. Hledá útěchu v alkoholu, cigaretách, drogách . . .

Rodina je společenství, které každý z nás potřebuje k tomu, aby se mohl správně vyvíjet a pokud je něco zanedbáno v rodině, potom už to těžko dokáží napravit sociální pracovníci a úřady, nebo policie. Dítě vnímá svět kolem sebe už prakticky od plenek, takže je důležité prokazovat mu něhu už od narození. Bohužel spousta teprve narozených miminek končí v kojeneckých ústavech a pokud se nepodaří najít náhradní rodiče, což mimochodem díky našim úřadům není nic jednoduchého, končí tyto děti na ulici a vše se potom opakuje s jejich dětmi a dětmi jejich dětí . . . Málokdy se podaří, že takto “vychované“ dítě se stane řádným občanem, je to takový smutný koloběh života.

1.4 Náhradní rodina

Instituce nevlastního rodičovství, stejně jako instituce osvojení dítěte, neboli adopce, je jistě tak stará, jako rodina samotná . Dítě je hned při vstupu do světa vybaveno takovými silami, které mu umožní přitáhnout si pomoc a zájem okolí. A dospělí lidé jsou zase vybaveni takovými vnímavými mechanismy, že dovedou na signály vysílané dítětem okamžitě reagovat. Pravěké dítě, které se náhle ocitlo ve světě z jakéhokoliv důvodu bez svých biologických rodičů, bylo už dávno v historii lidského rodu přijímáno jinými lidmi, tj. nevlastními, tedy cizími. Kulturní vývoj pak dal tomuto „přijetí cizího dítěte“ různé formy a pojistil je zákony, neboť společnost poznala, že jde o velmi důležitou věc. Zachraňuje se tak nadějný lidský jedinec a společnost mnoho získává, protože jinak by tento jedinec buď vůbec nepřežil, nebo by se v jiné, nerodinné výchově, zkazil natolik, že by společností nebyl k užítku, ale ke škodě. Proto i u nás máme dnes poměrně bohatý výběr možností rodinné výchovy pro ty děti, které z jakéhokoliv důvodu nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině. Takovýchto důvodů je celá řada. Vlastní rodiče zahynou, nebo emigrují nebo se pro vážnou chorobu nemohou o své dítě starat, nebo prostě ztratí. Někdy se bohužel pouze a jen starat nechtějí, anebo se starají takovým způsobem, že je to dítěti spíše na škodu. V takovémto případě je dítě rodičům odebráno. Ani příroda totiž není neomylná, a všude, kde je funkce, může se objevit i dysfunkce, čili porucha. Každým rokem se u nás objevuje několik desítek dětí, kterým jejich rodiče těžce ublíží na zdraví nebo jim dokonce přivodí smrt. A to se ještě nebavíme o ubližování a týrání psychickém, které se nedá v lékařských

ordinací tak snadno sledovat, přestože může být mnohdy ještě nebezpečnější než týrání fyzické a má nedozírné důsledky na celý další život a vývoj týraného dítěte. V takovémto případě je nejlepší, pokud další výchovu můžou převzít např. prarodiče, kteří jsou schopni a ochotni se o dítě starat. Nutno dodat, že dnešní babičky jsou často vychovatelsky zdatnější a poučenější než např. mladí rodiče, nemluvě o zkušenostech a zodpovědnosti. Mívají i větší porozumění pro potřeby dítěte a zpravidla nejochotněji s dítětem pomáhají. Ostatně ve spoustě výzkumů se ukázalo, že všude tam ,kde se mladá rodina dostává do vnitřních těžkostí a přestává dobře fungovat, přicházejí dítěti na pomoc jako první právě babičky a dědečkové. Ovšem ne každé dítě má to štěstí, že se v jeho bližší či širší rodině najde někdo kdo se o něj rád a plnohodnotně postará. Pro ty se nabízí další výběr možností. (srov. Matějček, 1994).

2 PŮSOBENÍ VÝCHOVY NA OSOBNOST ČLOVĚKA

Není to jen prostředí rodiny, co utváří osobnost jedince, ale zejména výchova, kterou se na dítě v průběhu jeho života působí. Každé dítě je jiné a potřebuje jiný přístup a prostor, k tomu, aby se mohlo vyvíjet tou správnou cestou. Z toho plyne, že nejlepším řešením je individualizace výchovy, která se však v běžných DD neděje z důvodů jak časových, tak i ekonomických, a k výchově se přistupuje komplexně. Proto jsou všechny děti vychovávány stejně, mají stejná pravidla, stejné odměny a sankce za stejné prohřešky, ale nikdo nepátrá po tom, proč se které dítě chová, tak jak se chová. Zase se nastaví do standardů tabulek, ze kterých se ale málokterá složitá dětská duše dá pochopit.

2.1 Proces výchovy

Individuální vývoj každého jedince je určován jednak širším sociokulturním prostředím, kam spadá jak makroklima (stav společnosti, ve které žije), tak mezoklima (příslušnost k určité společenské vrstvě, národnosti, instituci), jednak nejužším společenským prostředím (mikroklima), kam patří hlavně rodina, nejbližší přátelé, partneři ale i bezprostřední klima třídy, pracovního či zájmového kolektivu. Často bývá rozhodující právě mikroklima, jehož prostřednictvím působí i vlivy mezoklimatu a makroklimatu. Tak na dítě působí celospolečenské změny přímo, protože se jich účastní a také zprostředkovaně v podobě interpretace rodičů, či vychovatelů a kamarádů. Pod vlivem nejrůznějších podnětů, se tak utváří složitá informační sféra, kterou každý individuálně, subjektivně interpretuje, na níž reaguje a propouští do svého vědomí především ty informace, které v dané chvíli odpovídají jeho duševnímu stavu a očekávání. Informace mají však nejen poznávací charakter, ale i emocionální, který se promítá do cítění jedince v závislosti na jeho osobnosti. Jedinec tedy v tomto procesu není pasivní, ale jeho aktivita se projevuje již v samotném výběru a vnitřní akceptaci vnějších vlivů.

Osobnost člověka se utváří na bázi genetických dispozic v procesu interakce s okolním prostředím. V procesu interakce dochází k tzv. sociálnímu učení, kdy jedinec pod vlivem vnějších podmínek a na základě svých zkušeností s reakcí na tyto podmínky mění své chování a jednání. Významná je zde jeho vlastní zkušenost, která se opírá o poznatky z výsledků vlastního jednání chování.

Působení na utváření osobnosti může probíhat třemi způsoby:

- Spontánní utváření – V tomto případě zde není záměr působícího jedince měnit osobnost recipienta. K utváření dochází v situaci, kdy je jedinec nakloněn tomuto utváření, podnět je silný a ovlivňující jeho další jednání a chování.
- Situačně cílené utváření – Situace, kdy působící jedinec, má záměr ovlivnit jednání a chování recipienta na zcela konkrétním případě, ve zcela konkrétní situaci. Jde o snahu, aby jedinec změnil svůj postoj, názor aby byl vnitřně ochoten jednat tak, jak si přeje ten, kdo na něj v tomto směru působí. Nejde tedy jen o donucení k určitému jednání pro určitou chvíli.
- Cílevědomé a systematické utváření osobnosti – Cílem je dosažení trvalejších změn v osobnosti recipienta v jeho chování a jednání. Cílem je tedy změna samotné osobnosti a její formování a v tomto případě už hovoříme o výchově. (srov. Pelikán, 1995).

2.2 Výchova k empatii

Empatie je dovednost vcítění se do situace jiného člověka, v podobě spoluprožívání jeho emočních stavů, ve snaze pochopit je a porozumět jim. Schopnost přijmout sociální roli jiného člověka a vidět svět „jinými očima“. Ve výchově by se měl vychovatel neustále snažit poznat, co cítí jeho svěřenci, aby byla jeho práce dostatečně efektivní. Smysl empatie spočívá v ubezpečení dítěte, že se vychovatel snaží porozumět jeho pocitům a jeho vnitřnímu světu, což mu pomáhá uvědomit si svou vlastní hodnotu. (srov. Darák, Tabaková, 1998).

Důležitou součástí výchovy je také empatie, která je předpokladem altruistického chování. Není náhodou, že u pachatelů násilných trestných činů byla zjištěna absence tohoto pocitu vůči oběti. Dále jim také většinou chybí dostatečná všímavost a citlivost. K tomuto postoji, se ale musí každé dítě postupně propracovat za pomoci vhodného výchovného působení. (srov. Pelikán, 2007).

3 FORMY NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ

Náhradní rodinná péče – „je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno náhradními rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás adopce, neboli osvojení a pěstounská péče“

Náhradní výchovná péče – „je forma péče o děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve vlastní rodině. Nejčastěji jde o péči ústavní, v níž je dítě vychováváno až do své dospělosti.“ (Matějček a kol., 1999, str.31)

3.1 Adopce (osvojení)

Právní vymezení určuje zákon č. 94/ 1963 Sb., O rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Je to nejdokonalejší forma náhradní rodinné péče. Při osvojení přijímají manželé, či partneři opuštěné dítě za vlastní a mají k němu stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho pravými rodiči. Osvojením vzniká mezi dítětem a osvojitelem vztah, jako mezi biologickými rodiči a jejich dětmi. Zároveň dítě získává příjmení nových rodičů. Vztah mezi dítětem a příbuznými osvojitelů je také příbuzenský. Osvojit lze pouze dítě nezletilé. O osvojení rozhoduje soud a před jeho rozhodnutím musí uplynout nejméně tři měsíce, po které zájemce pečuje o dítě zcela na své náklady. Rozlišujeme dva druhy adopce:

- **Zrušitelná** – tj. adopce 1. stupně, kdy práva a povinnosti rodičů přecházejí na osvojitele, ale v rodném listu dítěte zůstávají jako rodiče uvedeni biologičtí rodiče dítěte. Tento typ je podmínkou, v případě přijetí dítěte mladšího než 1 rok, protože nezrušitelně lze osvojit pouze dítě starší než 1 rok.
- **Nezrušitelná** – tj. adopce 2. stupně, častěji využívána, osvojitelé jsou zapsáni do rodného listu dítěte jako jeho praví rodiče a toto osvojení nelze zrušit. Osvojit dítě může manželská dvojice, manžel(ka) rodiče dítěte, nebo jedinec, o osvojení rozhoduje soud.

3.2 Pěstounská péče

Právní vymezení určuje zákon č. 94/ 1963 Sb., O rodině, ve znění pozdějších předpisů a zákonu č. 50/ 1973 Sb., O pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů.

Pěstounská péče je zvláštní formou státem řízené výchovy, která zajišťuje hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Dítě se svěřuje do péče jedinci nebo manželské dvojici a ti mají právo rozhodovat o běžných věcech dítěte, k výkonu mimořádných událostí žádají souhlasu biologických rodičů, případně vydává toto rozhodnutí soud. Pěstounská péče může být také soudem zrušena. Rozhodování o nejdůležitějších otázkách života dítěte bývá ponecháno pokrevním rodičům, pokud nejsou zbaveni rodičovských práv, pěstoun tedy není zákonným zástupcem dítěte. V praxi se uplatňují dva typy pěstounské péče:

- **Individuální** – probíhá v běžném rodinném prostředí pěstounské rodiny.
- **Skupinová** – probíhá v tzv. zvláštních zařízeních pro výkon pěstounské péče, nebo v SOS dětských vesničkách.

3.3 Ústavní péče

V případě, že biologická rodina z jakýchkoliv důvodů selhává a není schopna o dítě pečovat a není možné zvolit osvojení či pěstounskou péči, je nutné dítěti zajistit jiné výchovné prostředí. Klasickými modely s dlouholetou tradicí jsou různá dětská zařízení v resortu zdravotnictví, dále dětské domovy v resortu školství a pro děti handicapované ústavy sociální péče v resortu sociálních věcí. Dítě zde není svěřováno do péče konkrétní osoby, či dvojice, ale do péče neosobní instituce, v níž konkrétní vychovatelé přejímají jen dílčí odpovědnost, přičemž dálkovým opatrovníkem dítěte bývá sociální pracovník.

Mezi zvláštní dětská zařízení v resortu zdravotnictví patří kojenecké ústavy pro děti do 1 roku a dětské domovy pro děti od 0 do 3 až 5ti let věku. Kojenecké ústavy se staly významnou součástí preventivní pediatrické péče. Původně sem byly děti umísťovány pouze ze zdravotních důvodů, později, začátkem 60. let se filozofie kojeneckých ústavů mění a původní zdravotní důvody jsou nahrazovány důvody sociálními. Díky populačním opatřením a materiální stimulaci rodin ve prospěch péče o děti klesá v 70. letech i počet sociálních důvodů přijetí do zvláštních dětských zařízení. Začátkem 80. let se kojeneckých ústa-

vech začíná objevovat stále větší počet dětí postižených jak fyzicky, tak i psychicky, velmi často odložených hned po porodu. Objevuje se tak nový fenomén – opuštěné handicapované dítě. Přibývá nových, smíšených zdravotně-sociálních důvodů k přijetí.

Kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti do 5ti let – jsou ve správě ministerstva zdravotnictví. Přijímány jsou do nich děti ze zdravotních a sociálních důvodů a pobyty jsou zpravidla krátkodobé.

Domovy spadající do kompetence ministerstva školství – dětské domovy a diagnostické ústavy.

Ústavy sociální péče - přijímají děti s vážným stupněm mentální retardace nebo s kombinacemi postižení smyslového, tělesného a mentálního. Skladba dětí přicházejících do ústavní péče se mění, přetrvává vyšší podíl chlapců, přibývá dětí handicapovaných, romských, dětí, jejichž biologičtí rodiče nejsou schopni se o své děti starat a dětí, které pocházejí z rodin, které jsou často zatíženy sociální patologií a alkoholismem.

(srov. Matějček, 1999)

4 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

O smysluplnosti náhradní výchovy se vedou stále diskuze mezi odborníky i laiky.. Velký prostor se poskytuje zejména názorům, že náhradní ústavní péče je „mrtvá“, překonaná a nepotřebná. Realističtější názory se odmítají jako zastaralé až nepřátelské. Přesto se většina autorů shoduje na tom, že je tato péče důležitá a potřebná, ale i tito odborníci upřednostňují názor, že na tom, že aby skutečně naplňovala svou podstatu a cíle, je nevyhnutelné je změnit. Otázkou tedy není „*Náhradní ústavní péče ano nebo ne?*“ ale spíše „*Jaká náhradní ústavní péče a pro koho?*“ (srov. Škoviera, 2007).

4.1 Diagnostický ústav

Diagnostický ústav plní úkoly diagnostické, výchovně vzdělávací, terapeutické, organizační, metodické a koncepční. Diagnostický ústav vypracovává pro ministerstvo návrhy potřebných změn v síti dětských domovů a výchovných ústavů a upozorňuje na situace vyžadující zásah zřizovatele. Rozmísťování svěřenců do odpovídajících dětských domovů a výchovných ústavů probíhá na základě komplexního speciálně pedagogického, psychologického a sociálního vyšetření s přihlédnutím k jejich zdravotnímu stavu. Diagnostický ústav má právo vyslat do zařízení náhradní výchovné péče svého pracovníka, který je oprávněn vstupovat do zařízení náhradní výchovné péče za účelem metodického vedení, koordinace a ověřování účelnosti postupů a výsledků při výkonu náhradní péče. (srov. Jedlička a kol. 2004).

4.2 Výchovný ústav

Výchovný ústav zajišťuje výkon ústavní nebo ochranné výchovy pro děti zpravidla starší deseti let s vážnými poruchami chování. Základní organizační jednotkou ve výchovném ústavu je výchovná skupina, v níž mohou být umístěny děti různého věku i pohlaví. Výchovná skupina může mít nejméně pět a nejvíce osm členů v závislosti na jejich mentálním či zdravotním postižení nebo na míře obtížnosti výchovného působení. Ve výchovném ústavu je možno zřídit nejméně dvě a nejvíce šest výchovných skupin.

4.3 Dětský domov

„Zařízení pro děti, které nemají možnost vyrůstat v rodině, a to proto, že rodinu nemají nebo proto, že rodina není schopna či ochotna se o ně starat (tzv. sociální sirotci). V zemích našeho kulturního okruhu vysoce převažují sociální sirotci, nad sirotky faktickými. (V roce 2003 tento poměr činil 98% ku 2%). Mezi sociálními sirotky se objevuje stále více dětí s postižením, rodiče se o ně odmítají starat z pozice „Práva na zdravé dítě“ . (Matoušek, 2003, str. 50).

4.4 Definice dětského domova podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních

Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.

Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.

Do dětského domova mohou být umísťovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18ti let. Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

4.5 Dětský domov rodinného typu

Současné dětské domovy tohoto typu charakterizuje Škoviera (2007) takto:

- obytný prostor, který simuluje standardní, často i nadstandardní byt,
- zabezpečování většiny základních činností jako jsou nákupy vaření, praní, uklízení, soběstačně na úrovni skupiny (na rozdíl od DD internátního typu, kde tyto činnosti, obstarávají odborníci a děti se téměř nijak nepodílejí na samotném chodu zařízení).
- minimalizace anonymity věcí a činností,
- nízká koordinace činnosti skupin na úrovni vedení DD, snížený meziskupinový kontakt,
- větší soukromí dětí

- absence hromadných činností
- menší důraz na režimové prvky
- věková a pohlavní heterogenost skupiny, nižší počet dětí ve skupině (obvykle do 10),
- střídání zpravidla 5ti pracovníků,
- důraz na individuální zájmy jednotlivce.

Problematika opuštěných dětí je závažnější než si většina z nás myslí. Spousta dětí vyrůstajících v ústavní péči není schopna po opuštění tohoto zařízení žít samostatně a postarat se o sebe. Problém je v koncepci zařízení, která se zaměřuje hlavně na to postarat se materiálně o dítě do jeho plnoletosti. Ale v žádném případě mu nemůže nabídnout tak kvalitní rodinné prostředí a zázemí důležité pro jeho psychický vývoj, jako adopce nebo alespoň pěstounská péče. Takovéto děti potom často končí na ulici, protože dětský domov opouštějí nepřipraveny pro okolní svět a současnou společnost. Z tohoto důvodu si myslím, že dětský domov rodinného typu, může dítěti nabídnout lepší prostředí pro rozvoj jeho osobnosti. Nezbytný je právě individuální přístup, který v komplexních výchovných zařízeních chybí, a který nabízí dítěti lepší přípravu na samostatnější život.

4.6 Charakteristika současných svěřenců ústavní péče

V posledních letech výrazně stoupá agresivita u dětí a mladistvých. Při průzkumu Ústavu pro kriminologii a prevenci téměř 90% odborných pracovníků výchovných a diagnostických ústavů tuto skutečnost potvrdilo. Dá se říci, že se jedná o jev typický pro celou naši společnost. Trestně stíhaných mladistvých 1998 bylo 153% proti roku 1995 a 164% proti roku 1994. V současné době je trestná činnost mladistvých páchána z 50% v čistě majetkové oblasti, což je varující signál, protože v minulých letech to bylo okolo 80%, z toho plyne, že větší část se přesunula do oblasti násilnické trestné činnosti. Klientela ve výchovných ústavech je nejenom agresivnější, ale také sociálně zdatnější, hlavně v oblasti uvědomování si svých práv (ne však povinností), a daleko sebevědomější. Má větší nároky na stravu a oblečení i na interpersonální vztahy. A právě proto musí výchovný pracovník v současné době volit při pozitivním ovlivňování jiné postupy a metody v komunikaci, než v letech minulých. Práce ve výchovných ústavech se stává náročnější, než byla dříve. Spousta dětí žijících v ústavech touží po neustálé konfrontaci s autoritou (stejně tak je tomu i dnešní rodině) a nespokojí se s pouhým neosobním a neformálním přístupem vychovatele, či s jednoznačným režimem, který má za úkol srozumitelně strukturovat denní program. Práce vychovatele se neobejde bez odborných znalostí, do popředí se dostává výraznější důraz na profesionální komunikaci a na psychoterapeutické prvky. Ukazuje se, že je vhodné umět svěřence překvapit rovnoprávným vztahem, pokud možno na úrovni dospělý – dospělý. Takto s ním téměř nikdy nikdo nejednal, proto si toho dokáže cenit více než klasické pozice učitel – žák, případně rodič – dítě, s níž má negativní zkušenost.

I přes výrazný nárůst agresivity u dětí a mladistvých by nebylo vhodné zavádět do výchovných zařízení bezpečnostní agentury, vybavovat vychovatele různými spreji, umožnit jim používání pout, či jiných donucovacích prostředků, případně povolit výchovné izolace jako trest. Cestu z dnešní složité situace představuje soustředit prohlubování profesionality a promyšlený odborný přístup ke svěřencům. Je zapotřebí dosáhnout stavu, kdy výchovní pracovníci dokáží zvládat i vyhrocené situace pomocí adekvátních prostředků. K tomu je zapotřebí především systematického vzdělávání včetně sociálně-psychologických či psychoterapeutických výcviků, aby se co nejvíce vychovatelů dostalo na potřebnou profesionální úroveň, kdy dokáží interpretovat a předpokládat způsoby chování jednotlivých svěřenců či využívat skupinové dynamiky. (srov. Jedlička a kol., 2004).

4.6.1 Dilemata

„Děti z dětských domovů jsou stejné jako všechny ostatní. Nepotřebují žádnou speciální výchovu a péči, jen lidi, kteří je mají rádi. Jestli jsou jiné, tak jen proto, že jsou ve výlučném postavení, do kterého jsme je vyčlenili z ostatní společnosti, a ony to dokážou využít.“ „V dětských domovech nejsou jiné děti, jen my je jinak, tak trochu sentimentálně vnímáme. A ony z toho dokážou těžit.“ „Stát do nich investuje zbytečně moc peněz, a proto si neumějí ničeho vážit. A jsou proto rozmazlené a zbytečně opečovávané, jenom nastávají dlaň a čekají, co dostanou.“

„Jsou jiné, chybí jim vytrvalost, píle, neumějí si organizovat čas, chybí jim cit, bývají agresivnější.“ „Nedůvěřují dospělým, mají zmatky v hodnotách. Není na ně spolehnutí, zajímá je jen okamžitý profit.“ „Jsou jiné, ale hlavně proto, že i jejich rodiny se liší od ostatních. Často pocházejí z nechtěných těhotenství, mají za sebou těžkou minulost, prožili si trauma z odmítnutí vlastními rodiči a byly vyňaty z domácího prostředí. Jak by mohly být stejné jako ostatní?“ (Škoviera 2007, str. 41)

5 DOMY NA PŮLI CESTY

Největší problém pro děti z DD nastává při dosažení plnoletosti. V této době končí jejich pobyt v ústavní péči a jsou nuceni postavit se na vlastní nohy. Pro většinu z nich je to však nemožné. Tady se teprve prokáže, jak byla ústavní výchova „účinná“ nebo ne. Z tohoto důvodu začali nejen u nás v ČR vznikat tzv. Domy na půli cesty, které by pro tyto děti měly znamenat jakýsi „zjednodušený“ přechod z DD do běžné společnosti. V domě na půli cesty by se měli stále setkávat s odborníky, kteří je připraví na život venku. Jde o to, aby se, stále ještě pod určitým dohledem sociálních pracovníků, integrovali jak do pracovního prostředí, tak i do společenského života svých vrstevníků. Standardní délka pobytu klientů v tomto zařízení je zpravidla 1 rok, což je mnohdy velmi krátká doba na integraci a hlavně resocializaci některých jedinců.

5.1 Koncepce domů na půli cesty

„Dočasné ubytování pro klienty, kteří byli předtím v dlouhodobé ústavní péči. Klienti za ubytování platí, udržují sami svou domácnost, chodí do zaměstnání nebo do školy, s ubytováním jsou obvykle spojeny některé služby a programy, jiné úmyslně nikoli, aby byl klient nucen vyhledávat je mimo. V ČR si je zřizují některá velká ústavní zařízení vyčleněním jednoho objektu. Kritici této formy namítají, že pak jde o domovy, které jsou stále ještě „za plotem“ mateřské instituce. Vazby mezi ní a domem na půli cesty jsou těsnější, než když dům vznikne mimo areál ústavního zařízení. V současnosti u nás existují z hlediska délky a strukturovanosti 2 typy domů na půli cesty. V jednom jsou klienti přijímáni k mnohaletým pobytům s minimální podporou, v druhém typu je pobyt několikaměsíční a je zde uplatňována propracovaná koncepce resocializace. Závazný standard této služby neexistuje.“ (Matoušek, 2003, str. 60).

5.2 Definice domu na půli cesty podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

Domy na půli cesty poskytují pobytové služby zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení plnoletosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Způsob poskytování sociálních služeb v těchto zařízeních je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob

Služba obsahuje tyto základní činnosti:

- poskytnutí ubytování,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.

5.3 Definice domu na půli cesty podle vyhlášky č. 505/2006 za dne 15. listopadu 2006

Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v domech na půli cesty se zajišťují v rozsahu těchto úkonů:

- a) poskytnutí ubytování:
 - ubytování v prostředí, které má znaky domácnosti, po dobu zpravidla nepřevyšující 1 rok,
 - vytvoření podmínek pro zajištění úklidu, praní a žehlení osobního prádla, výměny ložního prádla
- b) zprostředkováním kontaktu se společenským prostředím:
 - pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob,
 - podpora a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informačních zdrojů

- c) sociálně terapeutické činnosti:
- socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržování osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,
 - aktivity zaměřené na budování a rozvoj pracovních návyků a dovedností nezbytných pro integraci osob na trhu práce,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:
- pomoc při vyřizování běžných záležitostí,
 - pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů.

Maximální výše úhrady na poskytování sociálních služeb v domech na půli cesty činí za úkony uvedené v odstavci 1. písm. a) 90 Kč denně celkem, včetně provozních nákladů souvisejících s poskytnutím ubytování.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

ÚVOD

Praktická část diplomové práce je rozdělena na dvě oblasti. V první zpracovávám případové studie spolu s podrobnými životopisy dívek, které prošly DD a následně domem na půli cesty, podle plánu vědeckého výzkumu, naznačeného v úvodu praktické části. Cílem je zjistit, jestli je pobyt v těchto zařízeních dostatečně připravil na život „venku“. Na základě zjištění, ke kterým jsem se nejen díky těmto dívkám dopracovala, potom navrhuji ve druhé části koncepci Domu na půli cesty ve Slavičíně. To vše způsobem, jakým by to podle mého názoru mělo být efektivní a po všech stránkách přínosné pro potencionální klienty.

6 PLÁN VÝZKUMU

6.1 Formulace výzkumného problému

V současné době se začíná více projevovat neúspěšnost ústavní výchovy na její svěřence. Přesto se však stále prestiž DD hodnotí podle toho, jaké je schopno poskytnout materiální zázemí dětem zde umístěným, a ne podle toho, jak jsou děti schopny adaptovat se do běžné společnosti po odchodu ze zařízení ústavní péče. Děti z DD jsou brány jako problémové a téměř nebezpečné, aniž by něco provedly. To jim také později znemožňuje uplatnit se na trhu práce, kvůli předsudkům, které má velká část naší společnosti, vůči těmto dětem. Z teoretické části práce vyplývá, že děti z DD jsou v mnoha ohledech sociálně handicapované, protože zařízení, ve kterém vyrůstaly, nebylo schopno poskytnout jim dostatečně efektivní náhradní výchovu, místo biologické rodiny, která v tomto směru selhala úplně. Takovéto děti potom mají velké problémy po odchodu z výchovného zařízení, protože teprve tady se prokáže jejich připravenost na život, a bohužel většina z nich končí opět na ulici. Nejsou schopny postarat se sami o sebe, jelikož v domově neměli žádné povinnosti a nikdo je neuvedl do „praxe života“ za zdmi DD.

6.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jak dívkám v životě pomohl pobyt v domě na půli cesty, jestli je na život ve společnosti dostatečně připravil pobyt v DD. Jde o hloubkové prozkoumání efektivity řízení dětských domovů a domů na půli cesty ve zlínském kraji, z pohledu jejich svěřenců.

6.3 Výzkumný vzorek

Vzhledem ke specifikaci cílové skupiny, je vzorek vybrán formou záměrného výběru. Jedná se o mladé dívky, téměř stejného věku, které prošly každá jiným DD, část života strávily v pěstounské péči a následně domem na půli cesty. Oběma dívkám byly pokládány stejné výzkumné otázky. Jména obou dívek byly změněny, pro zachování anonymity.

6.4 Výzkumné otázky

1. Pomohl ti v životě pobyt v domově na půli cesty?
2. Jsi v současnosti v kontaktu s někým, kdo domovem prošel nebo tam teď je?
3. Co pro tebe bylo nejtěžší, když jsi odešla z dětského domova?
4. Kdybys měla možnost zůstat v domě na půli cesty déle, než je stanovená doba 1 rok, zůstala by jsi tam?
5. Co jsi chtěla původně v životě dělat, čím se vyučit, co studovat?
6. Jaké máš plány do budoucna, jaké máš sny?
7. Je něco, co by jsi chtěla vzkázat dětem, které budou odcházet z dětského domova, na co se mají připravit?
8. Chtěla by jsi se někdy vdát, mít vlastní děti, založit si rodinu?

Během rozhovoru došlo k rozvinutí otázek a zodpovězení také dalších témat, které byly pro výzkum významné viz. samotné rozhovory s dívkami.

6.5 Druh výzkumu a výběr výzkumných metod

Na základě tématu a specifického výzkumného vzorku, jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum. Vzhledem k problematice, jsem jako nejvhodnější metodu zvolila případovou studii, pomocí podrobné analýzy, vyhodnocení životopisu a následného rozhovoru s dívkami. Během výzkumu jsem využívala metodu polostandardizovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, společně s pozorováním a analýzou získaných dat.. Se svolením respondentů jsem celý rozhovor nahrávala na diktafon, což je podle mého názoru, v tomto druhu výzkumu nejvhodnější metoda zaznamenávání většího množství dat. V upravené formě jsem potom rozhovory převáděla do psané podoby.

6.6 Zpracování dat

Pro zpracování dat jsem se rozhodla použít metody případové studie, vhodné pro kvalitativní výzkum podle Švaříčka, Šed'ové a kol. (2007). Případovou studii doplňují rozhovory, podrobná analýza životopisu dívek a vyhodnocení jejich odpovědí na mé otázky.

7 PŘÍBĚH Č. 1 - TEREZA (24 LET)

Tereza se narodila na Slovensku, velice mladé matce, otce nikdy nepoznala. Matka nebyla schopná se o dítě starat, a tak skončila Tereza v domově v Kroměříži, kde strávila pár let. Když jí bylo asi 10 let, vzala si ji z domova pěstounská rodina, ke svému vlastnímu synovi. Žili jako rodina, Tereza měla mámu, tátu, bratra i babičku a poprvé v životě měla řádný domov. V rodině žila asi do 13 let, ale potom se něco stalo, možná něco provedla, o tom se můžeme jenom dohadovat, a rodina vrátila Terezu zpátky do dětského domova. Navíc u ní byla diagnostikována duševní porucha, takže celkově byla brána, jako problémové, nespokojující dítě. S matkou se občas v domově vídala, chodila ji navštěvovat, nosila jí dárky k narozeninám, ale otec s ní definitivně přerušil kontakt a nechtěl ji vidět. Po návratu do DD v Kroměříži, byla po určité době přeřazena do DD ve Smolině u Valašských Klobouk, právě kvůli její psychiatrické diagnóze, protože při budově zdejšího domova je zřízena i zvláštní škola, kterou mohla Terka navštěvovat. Tereza se svými problémy do zdejšího kolektivu moc nezapadla, nepatřila mezi oblíbené děti, které mívají spoustu kamarádů. Bavila se s pár dětmi, ale spíše se uzavírala do sebe a všechn svůj zájem soustředila ke zvířatům. Sbírala zatoulané koťata, a snažila se je vychovat, to byly její nejlepší kamarádi, jediní, kterým věřila, protože lidé jí ublížili. Terka chtěla samozřejmě pracovat se zvířaty, takže by jí pro vyučení byl určitě bližší nějaký zemědělský obor, který by ji bavil, ale v domově se děti nikdo na nic takového neptal, byly posílány na obory, které jsou nejbližší, a také je to pro domov samozřejmě levnější, takže se nakonec šla učit kuchařkou. Těsně před vyučením se možná zamilovala, možná v tom bylo něco jiného, a odešla z domova bydlet ke staršímu rozvedenému pánovi. Ten si ale od vztahu samozřejmě sliboval víc než jen kamarádství a tak jejich soužití nevypadalo moc dobře. V té době naskytla možnost dostat se do domova na půli cesty v Novém Dvoře u Pohořelic, ale kvůli odchodu z domova by jí to nebylo umožněno, a proto od svého „přítele“ utekla, protože věděla, že tam bude mít šanci dostat se ke zvířatům, se kterými byla často raději než s lidmi. Nový Dvůr byl starý statek v rekonstrukci, ke kterému patřila spousta zvířat, o které se měli děti starat v rámci pobytu zde. Terka tady měla psy, kočky, králíky, ale hlavně koně, které navzdore všemu milovala. Právě díky koním jí bylo umožněno v domově zůstat déle, než je určená doba 1 rok, protože klisna, o kterou se tady starala, porodila hříbě a Terka se potom starala o oba koníky. Celkově jí ale pobyt v tomto zařízení moc nepomohl, v rozhovoru mi řekla, že kdyby tam neměla zvířata, hned by odtud utekla. V rámci pobytu v domě na půli

cesty také pracovala v nedaleké továrně, kde přebírala celý den hřebíky, přestože byla vyučena kuchařkou. Práce ji nebavila a pro takového člověka to navíc není nic perspektivního, ani užitečného do života, ale bohužel v této oblasti byly dětem nabízeny samé podřadné práce. Vůbec se nezohledňovalo, jestli děti zde umístěné mají nějakou kvalifikaci nebo ne, mohli buď právě přebírat hřebíky nebo sbírat celý den v poli byliny. Navíc po takovéto práci se museli ještě starat o zvířata na farmě, takže prakticky jediný člověk, který se jim věnoval byla Terežka. Po 2 letech kdy musela z domu na půli cesty odejít, ale mohla si nechat psa, kterého tam měla, poznala jinou pěstounskou rodinu, která se jí ujala i když už jí bylo přes 20 let, ale po 4 měsících jí řekli, že s nimi žít nemůže, protože jim údajně narušuje rodinné vztahy. Zřejmě byla na vině právě její psychická porucha a noví pěstouni nebyli dostatečně přesvědčeni o tom, že by jí mohli pomoci. Měli dost vlastních dětí, o které se starali dobře, ale Terka měla složitou povahu, se kterou se ostatní členové rodiny nebyli schopni ztotožnit. Po odchodu od pěstounů se rozhodla, jako většina dětí, vyhledat svou biologickou matku. Díky pomoci sociálních pracovníků nakonec svou matku našla někde v Ostravě. Vydala se na cestu, matku vyhledala a mimo jiné zjistila, že má ještě další tři sourozence, kteří s matkou žijí a že někde na Slovensku má ještě babičku, za kterou potom občas jezdila a po čase svolila, že se k ní Terka může nastěhovat. Za čas se ale ozvala matka, zřejmě proto, že Terka už byla dospělá a mohla do rodiny přinést nějaké peníze matce alkoholičce, která sama nikde nepracovala. Navíc ji matka přemluvila, aby si vzala půjčku od nebankovní společnosti, peníze jí dala s tím že je matka bude splácet. Terka si půjčku vzala a samozřejmě jí zůstali dluhy, které možná splácí dodnes, protože matku nezajímal osud její dcery, ale jenom peníze, které díky ní dostala. Po takovýchto zážitcích od matky zase utekla a občas je v kontaktu se svou sestrou, kterou v Ostravě poznala, s biologickou matkou nekomunikuje. Protože neměla kam jít, vzpomněla si, že jako malá jezdila s dětmi z DD Smolina do Pardubic ke Sdružení Salesiánů, kteří jí pár měsíců poskytl útočiště. Odtud také odešla, údajně se nepohodla s vedením a pak už začal kolotoč pochybných podnájmů, kdy se na ní pověsil někdo cizí s tím, že jí ubytuje a protože děti z DD se nejvíce bojí být úplně sami, byla schopná žít v malém pokoji s cizím člověkem, kde platila přemrštěný nájem a brala to za svůj domov, připadalo jí to přirozenější, než kdyby měla bydlet sama. Většina nájemců ji ale využila, obrala o peníze, protože Terka přes všechny překážky života pracovala a práci si držela a starala se o psa. Její poslední podnájem kde žije asi půl roku je malá garsonka v nejvyšším patře panelového domu, sem se nastěhovala i se svým psem. O jejím osudu se dozvěděl její „kamarád“ Pavel ze Smoliny, a když ho pro-

pustili z vězení a neměl kam jít, vyhledal Terezu v Pardubicích a nastěhoval se k ní do garsonky. Terka svolila, Pavla přijala k sobě a ten se nechal živit, práci si nehledal a na nájem taky nepřispíval. Ale ona byla ráda, že není úplně sama. Její nový spolubydlící ale chodil pejska údajně venčit v době, kdy byla v práci a jednou, když přišla domů jí oznámil, že mu pes venku utekl a už se nevrátil. Takto Terezka přišla o nejlepšího kamaráda a svého spolubydlícího konečně vystěhovala. Od té doby žila v garsonce sama, chodila do práce, platila nájem. Po čase jí spolupracovníci donesli domů opuštěného pejska, fenku Ajku. Terka byla šťastná, že zase někoho má a jednou když byla s fenkou venku, našla u popelnice zavázaný pytel, ve kterém někdo vyhodil 8 štěňat. Většinou z nich našla náhradní domov, protože sama se o všechny starat nemohla, ale dva pejsci jí zůstali. V současnosti tedy žije v garsonce spolu se třemi psy, kočkou a králíkem v kleci. Platí vysoký nájem, na živobytí jí zbývá minimum, splácí dluhy a živí zvěřinec. O zvířata se snaží starat, jak nejlíp to umí, přestože o ni samotnou se nikdy nikdo pořádně nestaral, ale lidem se vyhýbá, prakticky v místě bydliště nemá žádné přátele, na všechno je sama. Za svou hlavní rodinu považuje adoptivní rodiče, kteří ji vrátili do dětského domova, adoptivní matka za ní byla v Pardubicích jednou, otec nemá zájem se s ní vídat. Při poslední návštěvě jí matka slíbila, že za ní doplatí dluhy a koupí byt, který Terka bude splácet, ale od té doby se neukázala. Pokud svůj slib dodrží má Terka konečně šanci na lepší život...

7.1 Tereza - přepis rozhovoru

Pomohl ti v životě pobyt v domově na půli cesty?

Ani náhodou ne, nepomohl vůbec, tam jde jen o to přežít ten rok po odchodu z dětského domova, o nic víc nejde, kdyby tam nebyly ty koně a psi tak tam nejsem ani minutu..... To první vedení, které jsem zažila já, když to tam začínalo bylo ještě docela v pohodě, byl tam jeden vedoucí se kterým se dalo mluvit a když za ním člověk přišel, tak pomohl, poradil, ale to vedení, které přišlo po nich, to už se nedalo, to bylo k ničemu.

Jsi v současnosti v kontaktu s někým kdo tím domovem prošel nebo tam teď je?

Ne teď vůbec neznám ty lidi, co tam jsou, po odchodu jsem si s pár lidma psala, ale teď už ne a co vím tak žádný z těch, co jsem znala neskončil nijak dobře, ti co tam byli a vím kde skončili tak skončili špatně, nikdo není tam, kde jsem já.

Co pro tebe bylo nejtěžší, když jsi odešla z dětského domova?

Nejhorší byl ten první pocit odejít ze známého prostředí do něčeho cizího a neznámého, k neznámým lidem, začít úplně jinde sama. To bylo nejhorší, ten den jsem věděla že se musím postavit na vlastní nohy.

Jak ses dostala až sem do Pardubic?

Přes Středisko Salesiánů, to je komunita, která pomáhá dětem z domova.

A komunikuješ s nimi pořád i když už bydlíš sama a máš práci?

Ne teď už ne, stalo se pár věcí, které nás poštvaly proti sobě a teď už tam nejzdím, ani s nimi nekomunikuji.

Kdybys měla možnost zůstat v Domě na půli cesty dále, než je stanovená doba 1 rok, zůstala by jsi tam?

Ano, ale jenom kvůli zvířatům a kvůli tomu, že jsem tam měla svobodu, nikdo se tam nestaral o to, kdo co dělá. Kromě mě se tam o ty zvířata nikdo moc nestaral, ale já jsem k tomu měla vztah od malička, takže to mě tam drželo při životě. Díky tomu mě to tam táhlo. Už v děcáku jsem zachraňovala všechny zatoulané zvířata, vychovala jsem tam asi 40 koťat, byla jsem tam asi od 15 do 19 let a za tu dobu jsem se tam donesla asi tolik koček, ale asi jenom 20 přežilo, protože se toulali a některé se nevrátily, navíc člověk se snaží je vychovat a něco to stojí, takže jsem si je nemohla nechat, vychovala jsem je asi do roku a potom se rozutekly do vesnice a sem tam se přišly ukázat, věděli kde mají nachystanou misku s jídlem. Ale stalo se mi, že odešla kočka a za pár měsíců se vrátila zpátky i s koťatama, přivedla mi je ukázat a zase odešla. To prostě když chce člověk dělat, tak k tomu musí mít vztah a musí ho to bavit. Já jsem u té kobyly s hříbátkem v tom Novém dvoře byla 24 hodin denně, od té doby, co se hříbátko narodilo jsem tam byla pořád, každý den, každou volnou chvíli a mrzí mě jenom to, že teď už s nimi nejsem. Víím, že jsou někde ve stáji u Mikulova, protože jsem v kontaktu s bývalým ředitelem a ten mi hlásí, jak se mají moje zvířátka.

Co jsi chtěla původně v životě dělat, čím se vyučit, co studovat?

Veterinu, to byl vždycky můj cíl, myslím že jsem na to měla, ale prostě ředitelka mi nechtěla platit školu a internát, to bylo normální tam se to tak dělalo. Měla pár svých oblíbenců a já jsem mezi ně nepatřila, a taky šlo o to dát nás někam, kde to je blízko a nebude to moc stát.

Jaké máš plány do budoucna, jaké máš sny?

Momentálně mám v plánu do budoucna hlavně doplatit veškeré dluhy, co mám, co jsem si naskládala a až budu bydlet ve vlastním bytě a všechno se to zrealizuje, až bude všechno hotové, tak mám v plánu si někde kolem Pardubic, někde daleko od lidí koupit statek a chovat tam zvířata. A nebo aspoň dostat se někam na statek, kde bych všechny svoje zvířata mohla mít, kde by to nebyl problém. Uvažovala jsem i o práci v útulku, ale tam dělají hlavně dobrovolníci a někdy se tam utrácení štěňata, když je jich moc a tam já bych nemohla být ani náhodou.

Je něco, co by jsi chtěla vzkázat dětem, které budou odcházet z dětského domova, na co se mají připravit?

Pokud budou mít možnost jít do domu na půli cesty ať jdou, ať to zkusí, ale ať se sami snaží postavit se na vlastní nohy a nespolehnou na to, že někdo všechno vyřeší za ně. Ať se snaží sami zařídit si sociálku, najít práci, ať to sami ten rok zkusí nanečisto, než budou opravdu muset odejít. Ale ne prostě říct – je mi 18, a sbohem domove – to ať nezkouší, protože znám dost takových případů a dopadá to blbě. Mám kamarádku, která odcházela se mnou z děčáku, má dvě děcka, asi v kojeňáku a je na ulici. Nechci, aby i ostatní dopadli jako ona.

Takže myslíš si, že to není v pořádku s vedením dětských domovů ani domovů na půli cesty?

Ne, tam je špatná komunikace mezi vedením a klientem. Tam jde o to, že když tam klient přijde, tak oni ho maximálně pustí na internet, navedou ho, kde se má podívat, ale nevezmou ho na pracák, ne aby mu to pomohli zařídit, ne aby mu to pomohli obvolat, o to tam prostě nejde, neřeknou co má dělat a neporadí mu. Tam jde opravdu jenom o to, aby ten člověk tam rok přežil a nikoho nezajímá, co je s ním až odejde, jestli se někde uchytil nebo jestli je na ulici. I v tom Novém Dvoře, člověk tam prostě přišel a měl tam volnost, nikdo se o něj nestaral, žádný režim, žádné pravidla, nic. Tam si lidi odešli z pokoje a vrátili se ve 3 ráno a nikdo je nehlídal.

Nebyla tam povinnost někde pracovat nebo hledat si práci po dobu pobytu?

Kdo měl zařízenou sociálku, tak nemusel. Takoví nemusí nic dělat, takže to podle toho vypadá. Oni se potom časem třeba dotlačí jít do práce, ale vydrží tam tak 1 až 2 dny, maximálně týden, ale z toho by ani nezaplatili nájem.

Poslední otázka, chtěla by jsi někdy po všem, co jsi zažila vdát se, mít vlastní děti, založit si rodinu?

Ne, z osobních důvodů určitě ne. Stalo se pár věcí, které mi teď momentálně nedovolují myslet na něco takového nebo o tom uvažovat, ani nechci. Později možná ano, možná ne, to nikdo neví. To chce čas.

7.1.1 Pokračování příběhu

Po určité době od setkání s Terkou, jsem se dozvěděla, že chvíli po naší návštěvě se k ní přistěhoval zpět její „kamarád“ Pavel z dětského domova. Terezu majitel bytu vystěhoval i se všemi jejími spolubydlícími, zvířata prý skončila v psím hotelu a Tereza se i se svým kamarádem musela přestěhovat na nádraží. Přestala chodit do práce, chvíli byla na nemocenské, ale zřejmě bylo otázkou času, kdy se rozhodne za pomoci Pavla, že se do práce už nevrátí. Navíc pokud takový člověk nemá kde bydlet a kde se umýt, je pro něj stále větším problémem začlenit se zpátky do společnosti, přestože Tereze se to, jako jedné z mála, mohlo podařit.

V současné době už práce nechala a cestuje i s Pavlem po republice s lidmi od kolotočů, kteří je za menší poplatek nechávají přespat v maringotce.

7.2 Analýza příběhu č.1

Na tomto místě se pokusím rozebrat životní příběh Terezy z hlediska vlivu faktorů, které zásadně ovlivnily její život, osobnost i budoucnost.

Vliv biologické rodiny

Tereza se narodila mladé a pravděpodobně nezralé matce, která o svou dceru nejevila zájem, a proto se jí dobrovolně vzdala. Tímto jí způsobila trvalou citovou deprivaci, se kterou dívka bojuje celý život. Otce nepoznala, možná ani sama matka neví, kdo jí byl. Poté co se Terka rozhodla svou biologickou rodinu vyhledat po odchodu z DD, zažila další zklamání, když se od matky alkoholičky nedočkala žádné podpory a pomoci. Ani po letech se v biologické matce neprobudil náznak nějaké viny nebo lítosti, vůči Terčině osobě, přestože její další sourozenci s matkou zůstali. Navíc jí matka její nelehkou situaci ještě velice zkomplikovala tím, že jí navedla na nebankovní půjčku, z čehož plyne, že v ní neviděla ztracenou dceru, ale pouze jednoduchý zdroj peněz, proto ji také nechala u sebe určitý čas bydlet. Jediné pozitivum biologické rodiny, bylo setkání se sourozenci – se sestrou si údajně občas dopisuje, a s babičkou, která se o Terku chvíli starala.

Vliv pobytu v dětském domově

Dětský domov, kde Terka vyrůstala má poměrně velkou kapacitu, což příliš neumožňuje individuální přístup, který dívka bezesporu potřebovala. Navíc v době, kdy jí byla diagnostikována psychická porucha, se o ni nijak zvlášť nezajímali odborníci a DD to řešil tím, že ji na čas umístily do psychiatrické léčebny, což se pravděpodobně na jejím psychickém stavu také negativně podepsalo. Vzhledem k tomuto, ani v domově neměla pořádné přátele, kteří by ji podpořili. U DD je zvláštní škola, kterou Terka navštěvovala, takže se prakticky nedostala celý týden ven z areálu DD, až na výjimky různých akcí domova, což jí bránilo v interakci s okolním světem. Vekou křivdu sama dívka vidí, ve výběru učebního oboru, který jí domov vybral, přestože sama chtěla dělat něco úplně jiného. Dá se říci, že v DD Tereza nebyla šťastná ani před vstupem pěstounské rodiny do jejího života, ani po něm. Zde je nutné dodat, že k tomu pravděpodobně velkou měrou přispěla její psychická porucha, díky které rozhodně potřebovala individuálnější a odbornější přístup, kterého se jí nedostalo.

Vliv pěstounské rodiny

Z počátku byla Terka v rodině šťastná, žila spokojený život s pěstounskými rodiči a bratrem, ale rozhodně se jí muselo hodně ublížit rozhodnutí rodičů, vrátit ji zpátky do domova. To byl zřejmě také zlomový okamžik v jejím životě, kdy se rozhodla přestat důvěřovat lidem, a upnula se na zvířata, kterými se začala obklopot. Pěstounská rodina si jistě brala dívku z domova s dobrým úmyslem, ale sama nebyla připravena na to přijmout k sobě „cizí“ částečně problémové dítě se složitou povahou, a proto pro ni bylo nejjednodušší, Terku vrátit do domova. Zřejmě hlavním důvodem bylo rozhodnutí otce, který se rozhodl se s ní nestýkat, protože matka jí stále navštěvovala v DD, a po čase ji navštívila i Pardubicích, kde Terka bydlela po odchodu z domu na půli cesty. Přesto Terka tyto lidi považuje za svou pravou rodinu a o pěstounce mluví, jako o matce.

Vliv domu na půli cesty

V Terezině životě sehrál pobyt v tomto zařízení částečně pozitivní roli, částečně negativní. Samotné zařízení, nijak výrazně nepřispělo ke zlepšení jejího životního statusu, práce kterou zde vykonávala byla podřadná a neumožnila jí žádný další rozvoj, či lepší uplatnění na trhu práce po odchodu z domu. Jediné, co jí zde drželo, byly zvířata, ke kterým se upnula, a vlastně jako téměř jediný člověk, se tam o ně starala. Navíc jí díky koním bylo umožněno zůstat v d.n.p.c. déle, než je standardní doba jeden rok. Po odchodu z d.n.p.c. nebyla o nic víc připravena na adaptaci do běžné společnosti, než po odchodu z DD.

Vliv umožněného vzdělání

Tento faktor měl rozhodující vliv na Terezin život, protože jako milovnice zvířat, by raději studovala např. zemědělskou školu, což by jí mohlo umožnit pozdější práci někde na farmě se zvířaty. Jako kuchařka těžko hledala uplatnění na trhu práce a navíc ji tato činnost ani nijak zvlášť nebavila, takže ji prakticky v zaměstnání ani nikdy nevykonávala.

Vliv pracovního uplatnění

Tento faktor úzce souvisí s poskytnutým vzděláním. Přesto se Tereza práci nevyhýbala, pracovala jak v domě na půli cesty, tak i později v Pardubicích. Nakonec ale stejně pod vlivem svého kamaráda z DD práce nechala. Možná jde o další vývoj její nemoci, ale Terka se netajila tím, že ji práce v supermarketu nebaví. S prací, ale souvisí i bydlení, protože pokud nepracuje, nemá peníze na nájem a tím pádem nemá kde bydlet. Tento fakt si uvědomovala, ale přesto práce nechala a v současnosti raději přespává, kde se dá s partou koločářů. Na vzniku této situace se ale velmi pravděpodobně opět podílel její kamarád Pavel, což ukazuje na její lehkou manipulovatelnost a ovlivnitelnost, zejména člověkem, kterého považuje za přítele, přestože ji už v minulosti několikrát využil.

8 PŘÍBĚH Č. 2 - VENDULKA (25 LET)

Vendulka, míšenka se narodila mladé matce prostitutce, pravděpodobně kubánského původu. Skončila v dětském domově v Uherském Hradišti a zpočátku byla beproblémová, spokojená dítě. Byla sportovkyně, plavkyně, chodila pravidelně na tréninky, jezdila na závody a docela se jí dařilo. Ve škole se dobře učila, měla dobré známky, spoustu kamarádů a škola ji bavila. Neměla žádné problémy v komunikaci, měla ráda společnost lidí, nebyla to typické nešťastné dítě z dětského domova. Vyvíjela se naprosto normálně v souladu se všemi jejími aktivitami, všechno zvládala a měla radost ze života. Po určité době v domově si ji asi na 2 roky vzali pěstouni do rodiny, kde podle dostupných informací všechno probíhalo v pořádku. Ale po určité době, bez udání důvodu ani bez nějaké objektivní příčiny ji vrátili zpět do domova. Vendulka se celá zhroutila, asi na 2 roky se úplně distancovala od všeho, co kdy měla ráda. Přestala mluvit, sportovat, nechtěla chodit do školy, s nikým nekomunikovala, vůbec nemluvila a nechtěla ani jíst. Odmítala jakoukoliv aktivitu i přítomnost jiných lidí i kamarádů. Zůstala ve svém pokoji v dětském domově, kde jenom ležela a skoro nevycházela. Zůstala jako tělo bez duše, nakonec skončila i v nemocnici. Po 2 letech se v ní něco zlomilo a Vendulka se začala vzpamatovávat, ale už s ní byly vždycky problémy, ke sportu se nevrátila, i když byla nadějnou plavkyní a sportování ji moc bavilo, nikdy se z toho úplně nedostala. Chovala se na první pohled velmi suverénně a světácky, nikoho nepotřebovala, k nikomu nechtěla znovu přilnout – z pochopitelných důvodů. Ve skutečnosti byla ale jenom uzlíček nervů, málo se vyjadřovala o svých emocích a přáních, o sobě nemluvila vůbec, byla schopná akorát tak pojmenovat vnější svět a bez zájmu pouze registrovat, co se děje kolem ní. V takovémto stavu opouštěla v 18 letech dětský domov a jako věno dostala žehlící prkno (pozn. každé dítě, které odchází z DD, dostává do života balíček „užitečných věcí“, např. ručníky, nějaké oblečení, hygienické potřeby a občas i nějaké peníze. Vendulka dostala žehlící prkno). Neměla kam jít, neměla práci, neměla ani pračku a ani žehličku, kterou by si na žehlícím prkně mohla vyžehlit nějaké oblečení. Vendulka se smířila se svým osudem i věnem, vzala prkno a vydala se s ním na cestu. Tady bych chtěla upozornit na to, že přestože jí žehlící prkno k ničemu nebylo, jenom jí vadilo při cestování a navíc za něj musela zaplatit při převozu autobusem, nosila ho všude sebou. Možná proto, že to byla jediná věc, která jí připomínala jediné místo, kde se zpočátku cítila doma i ve chvíli, kdy by s ním každý jiný člověk ze vzteku a ze zoufalství praštil o zem a nechal ležet. Vendulka se dostala do Valašských Klobouk, které pro ni v porovnání

s Uherským Hradištěm nebyly tak perspektivní, nicméně si tady našla práci v pekárně a cukrárně, ubytování na ubytovně. Pracovala tam skoro měsíc, a když chtěla dostat peníze, bylo jí řečeno, že je zaměstnaná jenom na zkoušku a žádné peníze nedostane. Tím pádem neměla z čeho zaplatit ubytování, dostala se na ulici, dostala se na dno. Ale přesto přese všechno si v sobě uchovala slušné vychování, nezadlužila se nekradla, protloukala se jak to šlo. Dostala se až do Brna, kde si našla nějakého pochybného přítele, který ji nechával u sebe přespat a nakonec jí připravil o zbytek věcí, které jí zůstaly, takže neměla nic. V této chvíli se obrátila na svou známou Karolínu Macharáčkovou, která pořádá pro děti z DD projekty Atd..., což jsou víkendové pobyty, kde se děti učí praktické věci, které budou v životě potřebovat, připravují se na to, co je čeká po odchodu z DD, setkávají se tady s dětmi, které z DD odešli a drží se nad vodou, pracují, mají kde bydlet... Karolína okamžitě volala do Domu na půli cesty, informovala vedení o Vendulčině situaci, s tím, že je potřeba ji co nejdříve ubytovat, protože už asi 3 týdny přežívá na ulici a potřebuje pomoc. Vendulka dorazila ve stanovený den a přesnou hodinu ve zbědovaném stavu do Nového Dvora a tam jí bylo řečeno, že musí nejprve projít vstupním pohovorem s psychologkou a jelikož paní psychologka byla momentálně nepřítomna, bylo jí doporučeno vrátit se za 3 dny, až na ni paní psychologka bude mít čas. V té době byly v domově ubytovány asi 4 děti a kapacita domu je nejméně pro 13 dětí a Vendulka nepotřebovala nic víc, než jen čistou postel, trochu jídla a vody, aby se mohla umýt. Paní příjímací úřednice má v hlavě asi jenom tabulky a vyhlášky a pro žádného živého člověka v největší nouzi už jí tam místo nezbylo. Přesto všechno to Vendulka nevzdala, poslušně čekala další 3 dny na ulici, aby se zase přesně na čas dostavila na pohovor s paní psychologkou. Ta však usoudila, že dívka nemá nárok zůstat v jejich zařízení, jelikož je „MATERIÁLNĚ NEZODPOVĚDNÁ“ a jako taková není schopna účastnit se provozu domu na půli cesty. Zoufalá Vendulka volala Karolíně, ta se okamžitě spojila s psychologkou a chtěla vědět, jak dospěla právě k tomuto k názoru, načež paní psychologka opáčila, že Vendula odešla ze svého DD se žehlícím prknem a ona ho teď u sebe nemá.... Po hlubším prošetřování této zapeklité situace se zjistilo, že Vendulka si v době, kdy byla ve Valašských Kloboukách prkno schovala do úschovny, kde za něj každý měsíc platila poplatek. Po tomto zjištění, tedy byla uznána za materiálně zodpovědnou a směla podmíněčně nastoupit k ročnímu pobytu v domově na půli cesty v Novém Dvoře. Bohužel práce, která se zde nabízela, bylo pouze sbírání meduňky v polích a poté nastoupila asi na 5km vzdálené pile, kam chodívala každý den pěšky přes pole, a celý den dělala těžkou mužskou práci, možná i z důvodu rasové diskriminace,

protože neměla zrovna evropské rysy. Přestože byla sportovec a v práci se snažila, přestala to fyzicky zvládat, byla strhaná a zničená, její morální výdrž, motivace i snaha časem vyprchali. Bez individuálního přístupu k takovýmto dětem začínají zase problémy, utíkala, přestala plnit povinnosti, nedodržovala pravidla provozu domova. Po útěku z domova se dostala zpátky do Brna, kde se potloukala po různých partách, přespávala kde se dalo. Pořád se ale snažila najít si práci a udržet se, naskytla se jí příležitost práce pro banku. Tato práce spočívala v nabídce a prodeji kreditních karet klientům banky. Práce se jí zpočátku dařila, našla si podnájem, platila bydlení, zdálo se, že se jí začíná žít lépe. Háček byl ale v tom, že musela každý den prodat určitý počet karet a když se jí to párkrát nepodařilo, o práci přišla, neměla peníze, neměla na nájem a skončila zase na ulici, chytila se party, začala fetovat a spadla úplně na dno. Utekla z Brna, skončila někde u Břeclavi zřejmě jako prostitutka v nějakém nočním podniku a Karolíně už se delší dobu neozvala.

8.1 Vendulka – přepis rozhovoru

Pomohl ti v životě pobyt v domově na půli cesty?

Ne nijak mi to nepomohlo, jenom jsem měla chvíli kde spát.

Jsi v současnosti v kontaktu s někým kdo tím domovem prošel nebo tam teď je?

Ne, to nejsem. Když jsem tam byla, tak tam ani moc lidí nebylo a s nikým jsem se nijak zvlášť nebavila, když jsem chodila do práce, tak jsem byla ráda, že mám klid a můžu jít spát.

Co pro tebe bylo nejtěžší, když jsi odešla z dětského domova?

Všechno, já jsem si práci našla, ale neplatili mi, neměla jsem kam jít a nevěděla jsem co mám dělat, dlouho jsem se potulovala po republice. Pomohla mi potom jenom Karolína.

Jak ses dostala až do Brna?

Všelijak. Pěšky, stopem, autobusem. Nemohla jsem najít práci, neměla jsem kam jít, tak jsem šla do města.

Kdybys měla možnost zůstat v Domě na půli cesty déle, než je stanovená doba 1 rok, zůstala by jsi tam?

No možná abych měla kde přespat, ale tu práci bych dýl nevydržela, proto jsem utekla, ale spousta lidí tam nepracovala a neplatila nic, jenom tam bydleli, ale to není život.

Co jsi chtěla původně v životě dělat, čím se vyučit, co studovat?

Já jsem se vyučila cukrářkou, taková práce by mi nevadila, ale asi by mě to neuživilo, maximálně bych mohla dělat někde v pekárně. Dřív jsem docela sportovala, to mě bavilo, ale na to už je teď pozdě.

Jaké máš plány do budoucna, jaké máš sny?

Chtěla bych žít jako normální člověk, mít byt a slušnou práci.

Je něco, co by jsi chtěla vzkázat dětem, které budou odcházet z dětského domova, na co se mají připravit?

No hlavně na to, že jim nikdo nepomůže, nikdo se o ně nebude starat, tak jak v děčáku. Musí si hlavně hledat práci a bydlení a to jde těžko když budou třeba sami v jiném městě než vyrůstali.

Myslíš si, že je všechno v pořádku s vedením dětských domovů ani domovů na půli cesty?

No tam kde jsem byla já rozhodně ne. V děčáku to ze začátku nebylo špatné, ale k čemu to je, když člověk vypadne a je sám na ulici.

V domě na půli cesty nebyla povinnost někde pracovat nebo hledat si práci po dobu pobytu?

To jo, ale kdo si nic nehledal, tak prostě neměl peníze, asi občas někde něco ukradl nebo žil z dávek. Já jsem pracovat chtěla, ale práce, která se tam dá dělat nebo sehnat stejně byla za pár korun, takže se nedivím, že se jim do toho nechtělo.

Chtěla by jsi se někdy vdát, mít vlastní děti, založit si rodinu?

Teď to nejde a nevím co bude zítra, natož za rok.

8.2 Analýza příběhu č.2

Vliv biologické rodiny

Vendulka svou biologickou rodinu vůbec nepoznala, matka prostitutka ji brala jako zátěž, proto ji odložila do dětského domova. Údajný otec ji občas zpočátku v domově navštěvoval, ale o jeho společnost nejevila nijak zvlášť velký zájem. Přesto se neprojevovala jako citově deprivované dítě. Smířila se, se svým osudem a ani po odchodu z dětského domova neměla tendenci svou biologickou rodinu vyhledávat. Ve svých vyprávěních se jednou zmínila pouze o bratrovi, se kterým se údajně potloukala jistou dobu v Brně, ale těžko říct, jestli se jednalo opravdu o biologického bratra.

Vliv pobytu v dětském domově

Vendulka byla zpočátku v domově bezproblémové živé dítě, se spoustou kamarádů a zájmů. Domov ve kterém vyrůstala byl menší než domov Terky, a vesměs zde byly umístovány „zdravé“ děti. Projevovala se temperamentně, ale spokojeně, nebyla těžce vychovatelné dítě. Velkou roli v jejím v jejím životě sehrála pěstounská rodina a hlavně její rozhodnutí, vrátit ji po čase do domova zpátky. Po návratu do domova se projevovala velmi apaticky, nespolupracovala ani nekomunikovala s okolím, přesto se jí vedení snažilo vyjít vstříc a snažilo se najít vhodný odborný přístup pro nápravu jejího psychického stavu.

Vliv pěstounské rodiny

Tato část Vendulčina života byla pro její budoucnost rozhodující. Samozřejmě, že jako každé dítě byla šťastná, že se dostala do pěstounské rodiny, měla sourozence a hlavně mámu a tátu. V domově se projevovala jako bezproblémové dítě, připravené na to adaptovat se do nové rodiny, a z dostupných zdrojů je známo, že vše probíhalo v pořádku. Můžeme se však jen dohadovat, co vedlo pěstouny k rozhodnutí, vrátit dívku zpátky do DD, jisté je, že ji to ovlivnilo natolik, že už nikdy nebyla schopná, vrátit se do „starých kolejí“. Přestože po čase začala komunikovat s okolím a vyučila se, nikdy už nebyla to zdravé, živé a spokojené dítě, jako před touto zlomovou událostí. Je pravděpodobné, že pěstouni jí dostatečně nevysvětlili jejich rozhodnutí, pokud se vůbec v takovémto případě dá mluvit o nějaké vhodné omluvě či vysvětlení. To vedlo k její uzavřenosti, občasným depresím a citové deprivaci a zásadně negativně to ovlivnilo její vnímání světa a společnosti.

Vliv umožněného vzdělání a pracovního uplatnění

Vendulka se vyučila cukrářkou, proti této profesi vcelku nic nenamítala a ráda se přiučila nějaké profesi. Ve svém oboru se také snažila chvíli pracovat, ale vzhledem k tomu, že jí za práci nebylo zapláceno, není se čemu divit, že zaměstnání nechala a už se k němu nevrátila. Práce, která jí byla umožněna v domě na půli cesty, byla nad její fyzické možnosti, přestože byla dříve sportovkyně. Vendulka si hledala práci i sama o čemž svědčí její snaha uplatnit se jako prodejce kreditních karet, ovšem podmínka stanoveného počtu klientů byla nelítostná, a proto o práci přišla. Následně ztratila i podnájem, který nemohla platit, což vedlo k jejímu návratu na ulici a pravděpodobně i k rozhodnutí odcestovat do Břeclavi...

Vliv domu na půli cesty

Vendulka byla i přes svůj neveselý osud stále zodpovědná a spolehlivá, o čemž svědčí to, s jakou trpělivostí čekala na umístění do d.n.p.c. Ve chvíli, kdy už by to každý člověk vzdal, ona poslušně čekala na to až bude mít paní psychologka čas, protože v d.n.p.c. viděla možnost zlepšení její životní situace. Poctivě vykonávala práci, která jí byla přidělena, ale ve chvíli kdy už to nemohla dál zvládat, začala být problémová, přestala dodržovat pravidla a nakonec z domova utekla. Dá se říci, že doba, kterou strávila v domě na půli

cesty, pro ní nebyla velkým přínosem do budoucna, ani ji nijak nepřipravila na praktický život, pouze jí po určitou dobu poskytla střechu nad hlavou.

8.3 Shrnutí případových studií

Obě dívky potkal podobně nejednoduchý osud. Obě byly od narození v kojeneckém ústavu, později v dětském domově, část života strávily v pěstounské péči a nakonec byly umístěny do domu na půli cesty. Zatímco u Terky selhal už původní dětský domov, u Vendulky byl pobyt v DD bezproblémový, zlomovým okamžikem v životě po ní bylo až rozhodnutí pěstounské rodiny vrátit ji zpátky. V obou případech však ničím pozitivním nepřispěl ke zlepšení jejich situace pobyt v domě na půli cesty, tudíž se dá říci, že se naprosto vytratil hlavní smysl tohoto zařízení.

Osobnost obou dívek je značně rozlišná. Zatímco Tereza má ráda zájem okolí a je schopna otevřeně mluvit o svém životě, Vendulka je uzavřená do sebe, nerada je středem pozornosti, působí nepřístupně a na rozdíl od Terezy nemá ani žádnou konkrétnější představu o své budoucnosti.

Biologická rodina měla u Terezy negativní dopad hlavně ze strany matky, zatímco Vendulka ke své biologické rodině nijak netíhla, zřejmě proto, že byla v DD spokojená. Terka se snažila matku vyhledat pravděpodobně proto, že za celý život nenašla místo, kam by patřila a v biologické rodině viděla poslední naději.

Obě dvě byly schopny pracovat a práci si udržet, což je u dětí z DD poměrně vzácný jev, vzhledem k tomu že nejsou vychovávány k žádným povinnostem. Obě dívky měly snahu bojovat se svým osudem, a ve chvílích kdy už by se spoustu lidí raději vzdalo, se rozhodly zkoušet dál jinou cestu, což by se u dětí z „normálních“ rodin vysoce cenilo.

Obě dívky dali společnosti, která k nim byla od malička nespravedlivá a v některých případech až krutá, šanci, ale společnost nedala šanci jim. Přestože jsou obě zdravé, pracovité a snaživé, jsou poznamenané životem ve výchovných zařízeních, a proto nejsou schopné některé životní situace řešit korektně s chladnou hlavou a nadhledem. Chybí jim jistota rodinného zázemí, opora vychovatelů a u Terezy zejména individuální přístup.

Domov na půli cesty, který má být pro děti opouštějící DD dalším pokračováním, pro začlenění se do společnosti, vyhledali až opravdu v krajní situaci, protože v povědomí jejich potencionálních klientů je vnímán pouze jako přechodné bydliště a nic víc. Tuto představu je potřeba změnit nejprve tím, že se změní realita těchto zařízení, a personál d.n.p.c. bude profesionálně připraven pro uvedení klientů do života z praktického hlediska, jako je např. pomoci jim najít si a udržet odpovídající práci a zejména naučit je hospodařit s finančními prostředky a znát hodnotu peněz. Typickým jevem pro děti z DD, Terezu a Vendulu nevyjímaje, je totiž vynahrazování si citového a sociálního strádání materiálními vymoženostmi a proto se u obou vyskytly zbytečné investice do nepotřených elektronických „hraček“, které vedly k zadlužení a následnému nevyhnutelnému konci zpátky na ulici.

Přestože obě dívky měly ve svém životě snahu žít normálně a uplatnit se, ani jedna nakonec zatím nežije spokojený a spořádaný život. Z velké části, v jejich případě selhala úloha ústavní výchovy, jako nedostatečná příprava na samostatnost a z velké části také naše společnost, která děti z DD domovů vnímá s předsudky a představami o kriminálnících a prostitutkách. To děti nenápadně tlačí do pozic, které jsou jim tímto způsobem předepsány, protože je strašně těžké vydržet a nikdy se nevzdat, když nemáte nikoho, kdo by Vám podal pomocnou ruku.

9 KONCEPCE DOMU NA PŮLI CESTY VE SLAVIČÍNĚ

Na základě informací, které jsem získala při vypracovávání své diplomové práce, jsem se rozhodla navrhnout koncepci projektu „Dům na půli cesty ve Slavičíně“, pod patronátem Nadace Jana Pivečky, se kterou již delší dobu spolupracuji. Cílem projektu je dosáhnout toho, aby to je uvedeno v programu nabídky domu na půli cesty, se opravdu shodovalo s realitou, protože u spousty výchovných zařízení, tomu tak není.

Slavičín je malé město, nedaleko Luhačovic, ale svým obyvatelům poskytuje dostatečné kulturní, sportovní a sociální zázemí, v čemž vidím velkou výhodu pro potencionální klienty zařízení. V jeho okolí se nachází také dětské domovy, např. Smolina. Děti z těchto oblastí jsou posílány do domů na půli cesty do několik set kilometrů vzdálených obcí, což pro ně může být velmi traumatizující. Ocitnou se úplně sami, prakticky bez prostředků, v prostředí, kde nikoho neznají, nikdo nezná je, nemají žádnou oporu. Takováto situace je dostatečně stresující i pro mladého člověka, pocházejícího z řádného rodinného zázemí, např. pokud se sám vydá někam za prací. O to silněji tato skutečnost působí na dítě, které bylo většinou celý život citově deprivované. Zbudováním Domu na půli cesty ve Slavičíně, by se mohlo takovýmto situacím, alespoň částečně předejít. Navíc objekt, který je Nadace ochotna pro realizaci projektu poskytnout má ideální umístění na náměstí, v centru města, cca 200m od budovy Nadace Jana Pivečky ve Slavičíně, která na různých akcích se spoustou DD spolupracovala a mnohé děti její zaměstnance znají. Děti by se neocitly v úplně cizím prostředí a mezi úplně cizími lidmi, a navíc by měli možnost kdykoliv navštěvovat své přátele nebo sourozence v nedalekých DD. Velkou výhodou je, že NJP poskytuje obyvatelům Slavičina a okolních obcí také dostatek různých vzdělávacích kurzů, jako např. AJ, účetnictví, řemeslné práce, práce na PC atd. Tyto kurzy samozřejmě budou zpřístupněny a doporučeny i budoucím klientům d.n.p.c.

Vedení Nadace je tomuto projektu nakloněno, a pokud získá dostatečnou sumu finančních prostředků, mohl by Dům na půli cesty ve Slavičíně skutečně vzniknout.

9.1 Filozofie Domu na půli cesty ve Slavičíně

Poskytnout mladým lidem, kteří se ocitli v obtížné životní situaci, kterou nejsou schopni řešit vlastními silami podporu, na jejich cestě k samostatnému životu a jejich aktivnímu začlenění do běžného života společnosti.

9.1.1 Cíle domu na půli cesty

- Podpořit a pomoci mladým dospělým prostřednictvím možnosti ubytování na 5 – 6 let, protože standardní délka pobytu v zařízeních tohoto typu nepřesahuje 1 rok, což je podle mě velmi krátká doba, na to, aby se zcela nesamostatný člověk postavil na vlastní nohy. Děti by do domu nepřicházely se strachem, co budou dělat za rok, pokud se nestihnou někde prosadit, ale pokud budou řádně dodržovat pravidla a řád provozu zařízení, budou se sociální pracovníci snažit mladého člověka umístit alespoň do nějakého sociálního bytu poblíž, pokud samozřejmě bude schopen se sám o sebe postarat. Proto je důležité, aby v zařízení pracovali opravdu odborníci, kteří budou moct poradit, pomoci a podpořit své klienty.
- Nabídka odborné pomoci a poradenství (sociálně právní a pracovně právní) přispívající k řešení jejich sociální situace a aktivační programy zaměřené na budování a rozvoj pracovních návyků a dovedností.

9.1.2 Podmínky přijetí klientů do Domu na půli cesty

Cílová skupina:

- Zpravidla osoby v obtížné životní situaci ve věku 18 - 30

Zletilé osoby opouštějící:

- dětské domovy,
- dětské domovy se školou,
- výchovné ústavy,
- diagnostické ústavy,
- jiná zařízení pro péči o děti a mládež,

- zletilé osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby,
- další zletilé osoby, např. z pěstounských rodin.

Pro přijetí v Domě na půli cesty platí následující pravidla:

- žadatel je přijímán na základě **vlastního zájmu** o pobytovou službu v Domě na půli cesty,
- žadatel podá přihlášku k přijetí do Domu na půli cesty,
- žadatel absolvuje pohovor s vedením Nadace Jana Pivečky a psychologem,
- při nástupu do Domu na půli cesty uhradí uživatel sociální služby alespoň jednu měsíční úhradu dopředu (cca 80kč/den), pokud u sebe nebude mít dostatečnou částku, je možnost tuto platbu na určitou dobu odložit, pokud bude plnit pravidla provozu a projevovat snahu o zaměstnání a vzdělání, v jiném případě bude muset zařízení opustit. V takovémto případě je mu samozřejmě ponechána možnost návratu, pokud bude projevena snaha o samostatnost a dodržování pravidel. Tímto je možno předejít tomu, aby byl Dům na půli cesty zneužíván jako bezplatná noclehárna pro kohokoliv,
- nebude-li se uživatel účastnit vzdělávacího programu ve školském zařízení nebo nebude-li v pracovním poměru, zapojí se do aktivačního programu Domu na půli cesty nebo Nadace Jana Pivečky.

9.2 Základní činnosti zařízení

9.2.1 Poskytnutí ubytování

Poskytování ubytování v samostatných bytových jednotkách v nově rekonstruované budově Nadace Jana Pivečky na náměstí ve Slavičíně. Předpoklad je zatím nejméně 6 bytů, 1+1 nebo 1+kk. Stravování je možné v kuchyni nedaleké základní školy (pokud by pracovali ve Slavičíně), která je otevřena i pro veřejnost a samozřejmě bude v každém bytě k dispozici vybavená kuchyňka. Dále společenská místnost s kabelovou televizí, DVD přehrávačem, knihovnou a počítače s možností připojení na internet. Jsou zde vytvořeny podmínky pro zajištění úklidu, praní, sušení a žehlení osobního prádla.

9.2.2 Zapojení do ekonomického života

Podpora uživatelů služeb v jejich snaze zapojit se do všech složek normálního samostatného života. Pomoc při jejich uplatnění na trhu práce (zprostředkování pracovních kontaktů, rady, internet k dispozici aj.) a při jejich začlenění mezi ekonomicky aktivní obyvatelstvo.

Podpora budování a rozvoje pracovních návyků a dovedností v rámci aktivizačního programu (úklid Pivečkova lesoparku, práce v dílně, úpravy na okolí budov Nadace) i při zajištění běžného provozu zařízení (úklid, výzdoba, péče o květiny, příprava palivového dřeva). Hlavní podmínkou pro ubytování v domě na půli cesty bude najít si práci a samozřejmě si ji také udržet. Vzhledem k tomu, že v současné době velký počet mladých lidí opouštějících výchovné zařízení se nechá snadno zlákat na různé nebankovní půjčky, bude prvořadým cílem klienty oddlužnit, než zařízení opustí, protože pokud odejdou s dluhy a bez práce, byla by tato intervence bezvýznamná. Dále si každý klient založí spořicí konto, na které si každý měsíc bude ukládat částku, která pro něj bude odpovídající v rámci jeho finančních možností. Při odchodu ze zařízení tak bude mít k dispozici naspořenou částku, kterou může použít např. jako zálohu na nájem v novém bytě.

9.2.3 Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím

Vzhledem k lokalizaci poskytuje areál možnosti navázání sociálních vazeb s městem Slavičín, Luhačovice, Valašské Klobouky... s obyvateli okolních obcí a tím i začlenění se do běžného občanského života. Uživatelé sociálních služeb se mohou účastnit akcí pořádaných Nadací Jana Pivečky pro veřejnost, ale také si mohou prohlubovat své dovednosti a znalosti na vzdělávacích kurzech, které NJP nabízí svým klientům. Tyto kurzy budou zpoplatněny dle možností klienta a umožní mu lepší výběr pracovního zařazení. V případě potřeb a zájmu poskytnutí pomoci při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou.

9.2.4 Sociálně terapeutické činnosti

Využívání běžně dostupných služeb (obchody, pošta, lékař, úřad práce aj.). Poskytnutí socioterapeutických služeb, které rozvíjejí či udržují osobní a sociální schopnosti a podporují sociální začleňování osob (hipoterapie, cannisterapie, ergoterapie, arteterapie...).

Zaměření zejména na sociální práci s uživateli a na řešení jejich sociální situace.

9.2.5 Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:

Poskytnutí pomoci při vyřizování běžných záležitostí i při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů uživatelů služeb. Při využívání služeb veřejných institucí (úřad práce, městský úřad lékařská pomoc apod.) pomáhají uživatelům služeb zejména sociální pracovníci zaměstnaní přímo Nadací Jana Pivečky, kterým klienti mohou důvěřovat. Problémové životní situace mohou konzultovat též s vedením nebo s psychologem.

V rámci provozu zařízení bude nabízena praxe studentům a studentkám oboru Sociální pedagogika Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Studenti budou mít možnost podílet se na procesu adaptace mladých lidí z DD. Uvedou je do chodu zařízení, budou jim nápomocni při běžných denních činnostech, jako je úklid, vaření a zejména nakupování potravin, které je velkým problémem u lidí, kteří neumí hospodařit se svými financemi. Mohou se podílet na přípravě klienta, pro jeho budoucí zaměstnání, tzn. Pomoc s vypracováním životopisu, přihlášení na vzdělávací kurzy a samozřejmě také pravidelné návštěvy úřadu práce. Dále je nutno klienty naučit praktické věci např. jak vyplnit složenku, jak si rozpočítat finance, tak aby mu vystačily na celý měsíc, co si může dovolit a co ne.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo přiblížit veřejnosti a případným čtenářům současnou situaci dětí opouštějící dětské domovy, případně domy na půli cesty a také poukázat na nedostatečně promyšlenou koncepci výchovných zařízení. Jako možné řešení vidím ve větším zapojení odborníků, do budování a realizace nových domů na půli cesty a také transformaci kolektivní výchovy ve výchovných ústavech, ve výchovu individualizovanou.

V teoretické části jsem se zaměřila především na vliv zdravého rodinného zázemí, které je nezbytné pro správný vývoj osobnosti jedince a na problematiku absence tohoto faktoru u dětí z DD. Následně jsem popsala současné typy ústavní výchovy v ČR, pro dostatečné uvedení čtenáře do problematiky.

Praktická část dokazuje na konkrétních případech nedostatečnou přípravu dětí z DD na opuštění domova a následná koncepce Domu na půli cesty ve Slavičíně, by měla nabídnout návod k efektivnějšímu a účelnějšímu provozu domu na půli cesty.

Zatímco veřejnost děti z DD vnímá většinou jako zaostalé mentálně, většina z nich je intelektuálně na dobré úrovni, pouze jim během života chyběl správný sociálně-výchovný přístup. Pokud chceme v této oblasti něco změnit, musíme se o ně zajímat již od útlého dětství, a poskytnout jim vhodné a podnětné prostředí, které jim nebyla schopna zabezpečit biologická rodina. Jinak nemá ústavní péče jiný význam, než dát dětem bez domova střechu nad hlavou a postarat se o ně z materiálního hlediska. Ovšem pouze do doby jejich plnoletosti, kdy musí domov opustit a většina končí zase na ulici a stejně potom jejich děti, a děti jejich dětí... Je na čase tento smutný kolotoč zastavit, proto doufám, že má práce alespoň malou částí přispěje k této pozitivní změně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Darák, M. Tabaková, K. *Základy pedagogiky – terminologické minimum*. Prešov: Manacon, 1998. ISBN 80 – 85668 – 72 – 6
- Hendl, J. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80 – 7367 – 040 - 2
- Matějček, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80 – 85282 – 83 – 6
- Matoušek, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80 – 7178 – 549 – 0
- Matějček, Z. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80 – 7178 – 304 – 8
- Matoušek, O. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X
- Pelikán, J. *Hledání těžiště výchovy*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978 – 80 – 246 – 1265 – 2
- Pelikán, J. *Výchova jako teoretický problém*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80 – 85498 – 27 – 8
- Sobotková, I. *Psychologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978 – 80 – 7367 – 250 – 8
- Škoviera, O. *Trendy náhradnej výchovy*. Bratislava: Petrus, 2007. ISBN 978 – 80 – 89233 – 32 – 8
- Škoviera, O. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978 – 80 – 7367- 318 – 5

Zákony:

- Zákon č. 109/2002 Sb. O výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči neškolských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění platném k 30. 9. 2008
- Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách, ve znění platném k 14. 3. 2006
- Vyhláška č. 505/2006 Definice domu na půli cesty, ze dne 15. listopadu 2006
- Zákon č. 94/ 1963 Sb., O rodině, ve znění pozdějších předpisů

Jiné zdroje:

Projekt „Pod křídly“. [on line], [cit. 23.4. 2009]

Dostupné na www:

- <http://www.podkridly.cz/projekt.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká Republika
DD	Dětský domov
d.n.p.c.	Dům na půli cesty
NJP	Nadace Jana Pivečky

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Logo a motto Nadace Jana Pivečky, viz. str. 8.

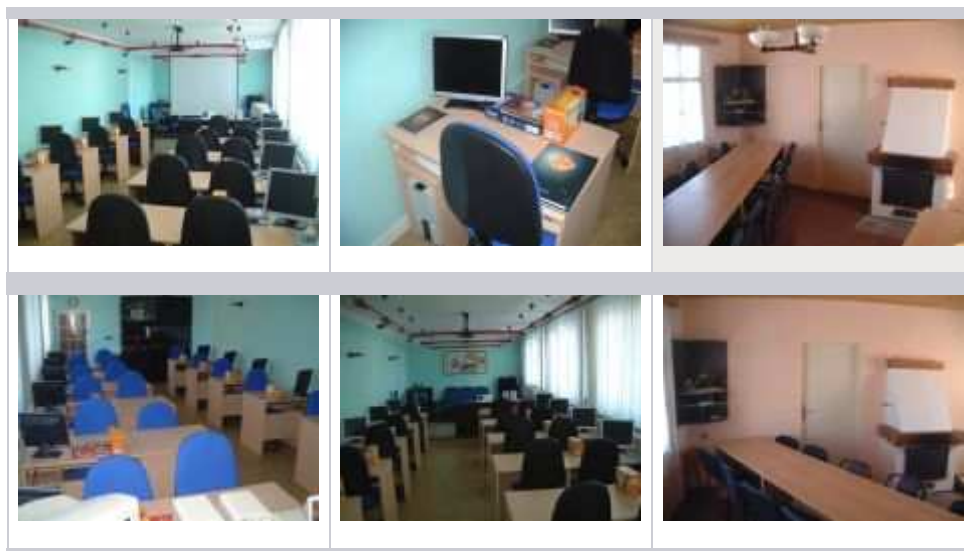
MOTTO: NEVER GIVE UP

Obr. 2. Jan Pivečka

Obr. 3. Vzdělávací středisko Nadace Jana Pivečky

Obr. č. 4. Stavba domu na půli cesty v Kostelci u Zlína

Obr. č. 5. Rekonstrukce Domu č. 1 ve Valmezu

Obr. č. 6. 1. Dům na půli cesty ve Valmezu

Obr. č. 7. 3. Dům na půli cesty ve Valmezu

Obr. č. 8. Interiér bytu v d.n.p.c. „Pod křídly“

Obr. č. 9. Obyvatelka d.n.p.c. „Pod křídly“

Obr. č. 10., 11. 2. Dům na půli cesty „Pod křídly“

Obr. č. 12. Budova Nadace Jana Pivečky, učená pro zbudování domu na půli cesty

SEZNAM PŘÍLOH

P1- Žádost o poskytnutí sociální služby

P2 - Rozhovor s vedením sdružení „Pod křídly“

P3 - Hodnocení projektu vedením Nadace Jana Pivečky

PŘÍLOHA P I: ŽÁDOST O POSKYTNUTÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY - DŮM NA PŮLI CESTY VE SLAVIČÍNĚ

Údaje o zájemci o službu :

Jméno a příjmení :

.....

datum narození :

.....

místo trvalého pobytu

.....

místo současného pobytu

.....

pobyt v dětském domově, či jiném zařízení (od – do) :

.....

.....

.....

.....

proč žádáte o poskytnutí soc. služby v domě na půl cesty

.....

.....

.....

.....

od kdy žádáte o poskytnutí soc. služby

.....

evidence na Úřadu práce, zaměstnání, studi-

um:.....

.....
.....

kontakt na sociálního pracovníka (kurátora, apod.) :

.....
.....
.....

kontakt na Vás (e – mail, telefon, adresa)

:.....

chcete o sobě sdělit ještě něco více :

.....
.....
.....

Prohlašuji, že všechny uvedené informace jsou pravdivé. Souhlasím, aby Nadace Jana Pivěčky spravovala mnou uvedené osobní údaje za účelem zařazení do evidence zájemců o poskytnutí sociální služby dům na půli cesty ve Slavičíně

V, dne

jméno a příjmení :

PŘÍLOHA P2: ROZHOVOR S VEDENÍM „SDRUŽENÍ POD KŘÍDLY VALAŠSKÉ MEZIRÍČÍ“

CO JE SDRUŽENÍ „POD KŘÍDLY“

Sdružení „Pod křídly“ se zabývá problematikou mladých lidí po bezprostředním ukončení ústavní péče, popř. pěstounské péče. Ústavní výchova v drtivé většině případů končí dosažením zletilosti. Po dovršení 18 let a tedy nabytí občanské dospělosti by se tito mladí lidé měli postavit do života samostatně.

Na základě dlouholetých a bohatých zkušeností z jedné z největších pěstounských rodin v ČR však víme, že občanská dospělost u těchto mladých lidí však rovněž neznamená dospělost psychickou a sociální. Většina těchto mladých lidí si s sebou do dalšího života nese nějaký handicap – mentální, tělesný a ve většině případů sociální. A to znamená, že i po nabytí tzv. dospělosti potřebují i nadále podporu a pomoc, aby mohli dospět po všech stránkách své osobnosti a s ohledem na limity, které jsou dány jejich handicapem.

CÍL

Projekt Pod křídly si klade za svůj hlavní cíl budovat síť domů se sociální službou dům na půl cesty pro mladé dospělé po ukončení ústavní (popř. pěstounské) péče.

Dům na půl cesty je časově omezenou sociální službou, která pomáhá k osvojení a udržení jistých sociálních návyků. Pomáhá mladému člověku formou podpory asistenta rozvíjet potřebné socializační návyky a postupně vede k úplnému osamostatnění. Tato služba je časově limitována maximální délkou pobytu v tomto typu bydlení na 6 let.

Projekt Pod křídly vznikl jako reakce na potřebu řešení situace indikované skupiny dospívajících dětí, které vyrůstaly v ústavní (popř. pěstounské) péči. Základní myšlenkou projektu je zařazení mladých lidí do normálního života v malém společenství. Jedná se o modelový projekt, jehož hlavním cílem je poskytování sociální služby, pomoc a podpora k osamostatnění se v přirozeném prostředí, které dává člověku šanci plnohodnotně prožít život v úzké vazbě na vybudované sociální kontakty. Naši uživatelé mají možnost při řešení svých problémů kromě pomoci od asistenta – domovníka, vedení sdružení, využít také služeb občanské poradny, kterou naše občanské sdružení od r. 2003 provozuje.

PRINCIPY PROJEKTU

- vybudovat domy s byty na půl cesty
- umožnit mladým lidem další kontinuální rozvoj osobnosti
- pomoci při osamostatnění až do úplné sociální a psychologické dospělosti
- pomoci při zachování a udržení mnohdy velmi těžce vybudovaných sociálních vztahů
- mladým lidem s handicapem umožnit vést maximálně samostatný život a seberealizovat se za předpokladu nezbytné míry pomoci či podpory osobního asistenta

DOMY „POD KŘÍDLY“

- poskytují uživatelům dostupné bydlení
- pomáhají upevnit a posílit získané sociální návyky a kompetence
- formují uživatele tak, aby se chovali a jednali podle uznávaných a respektovaných norem běžného života
- umožňují žít maximálně nezávislým způsobem života
- umožňují uživatelům rozhodovat o sobě a svých potřebách
- pomáhají při integraci do běžného života

ROZHOVOR

Co si myslíte o současné situaci vedení dětských domovů v ČR?

No většinou to v pořádku není, protože děti jsou vychovávány v přepychu, žijí v tom, že nemají žádné povinnosti, což jim do života neposlouží, protože i když přijdou k nám, tak přijdou do částečně vybaveného bytu, ale se starým nábytkem a na to nejsou zvyklí. To pro ně hned prvotní zklamání, protože v DD většinou je opravdu všechno nové, všechno krásné. Vlastně ani „obyčejní lidé“ z běžných vrstev, si třeba nemůžou dovolit to, co ty děti mají v DD, každý rok cestu k moři, mají kola, sportovní vybavení, počítače, mobily... A potom najednou odejdou, přijdou třeba sem, nemají peníze, nemají nic, mají poloprázdný byt a musí začít tím, že musí myslet na to, že když dostane první výplatu, musí v první řadě zaplatit nájem a potom už mu nezbude na značkové oblečení. Ten materiální přepych, ve kterém vyrostli, už nikdy v životě jim nikdo nedá. Jsou vychováváni v nereálném standardu.

Jaký máte dojem z domu na půli cesty v Pohořelicích?

My když jsme tam byli na otevírání domu na půli cesty, tak nám říkali, že teda neví, jak to funguje u nás, ale tam že musí klienty chodit ráno budít, aby vůbec vstávali do práce, aby si šli třeba koupit chleba a měli co jíst. To u nás prostě neexistuje, to je porušení pravidel a to nejde. I to zařízení je nedomyšlené, má jít přece o co nejvíc samostatné bydlení, a tam mají možná jednu koupelnu na celé zařízení. Tehdy tam sice byly jenom dvě klientky, na to že tam je minimálně deset míst kapacita, ale prakticky tam neměly žádné velké soukromí. Pokoje mají po dvou, společná kuchyň, jedna lednice. Naši klienti mají každý sám své vybavení, svoji lednici, sociální zařízení a své soukromí, kdežto tam je společná chodba, ze které vadou dveře do těch samotných pokojů, takže je i všechno slyšet. My máme chodbu, hned jak se vejde do bytu, odtud jsou dveře na záchod, do koupelny, kuchyně a do pokoje. Tam to vůbec není pojaté jako chráněné bydlení a navíc je tam jeden společný obývací pokoj s televizí pro všechny. Jedna kuchyň, jedna lednice a tak nefunguje to že si každý nakupuje pro sebe, ale každý si bere z lednice jídlo někoho jiného a není v tom pořádek. To i popírá zákon o sociálních zařízeních, že to chráněné bydlení by měl být naprosto samostatná jednotka, se vším všudy. Takže jak to může být samostatná domácnost, když tam bydlí s dalšími deseti lidmi, co je samostatná domácnost, když sociální zařízení, záchod je

společné. V tomto případě je problém i to kdo zodpovídá za to, že ten byt bude v čistotě, když nikdo prakticky nemá vyhraněný prostor, o který se musí starat jenom on sám. Popírá to tu zodpovědnost a to je největší problém ústavní výchovy. My tu máme taky dva klienty z Pohořelic a ti třeba říkali, že si chtěli uklízet, ale že to nejde, pokud tam jeden člověk uklízí a ostatní na to kašlou. I to vedení řešilo problém, kam ty klienty potom umístit, do nějakého sociálního bytu. Ve Valmezu sociální byty jsou, ale my tam naše klienty neposíláme, protože by klesli zase stupeň níž, a to co my je tady tu dobu učíme, by bylo zbytečné, tehdy tam byl i ministr Nečas, a ten nám taky dával za pravdu. Byla tam i diskuse o tom jakou mají kapacitu a kolik zaměstnanců a to nám zvední říkali, že je tam kapacita asi 24 míst, teď že tam mají osm klientů, ale zanedlouho přibudou další, tak jich bude dvanáct na 5 – 6 zaměstnanců, tak jsme se ptali, proč tu kapacitu nenaplní, když mají tolik lidí a prý by to nezvládali, což nás pobavilo, protože my máme 21 klientů na 2,5 pracovního úvazku a fungujeme v pohodě.

Na jak dlouho jsou u vás klienti ubytovávaní?

My to teď máme na šest let, pro klienty od 18 do 26 let, ale budeme to měnit, bude se to individualizovat. Protože pokud se například dají dva klienti dohromady, už mají zázemí, jsou na to dva, takže třeba za dva roky odejdou, když se jim bude spolu dařit, pokud se jim třeba narodí dítě tak aspoň do roku dítěte, až se trošku zaběhnou. Musíme si sjednotit hlavně ty ukazatele sociální služby, protože ať chceme nebo ne zákon O sociálních službách říká, že musíme brát ohledy na sociální standard člověka a jestliže my po dvou letech zjistíme, že klient, který je u nás pracuje, nemá žádné dluhy a je schopen normálně žít, tak bychom v podstatě začali suplovat velmi levné bydlení. Takže si musíme určit, co bude tím ukazatelem proto, abychom si mohli říct „ty už tu službu nepotřebuješ, a jsi připravený žít sám“. Jenom se bojíme, aby se nestalo to, že si klienti řeknou, tak já tady potřebuju bydlet těch šest let, tak budu dělat problémy a nechám se vyhodit z práce, abych nemusel pryč. To se stalo třeba i ve Vizovicích v domově, protože tam kluk, už mohl být skoro vyučený, ale schválně propadl, aby si mohl prodloužit pobyt. Ta doba je hodně velký problém, my jenom čekáme, až na nás někdo přijde protože v zákoně je dáno, že pobyt v domě na půli cesty je poskytován zpravidla na jeden rok, a ve většině případů to tak taky je, ale ta doba je hrozně krátká protože většina klientů, když k nám přijdou, mají dluhy a musí se naučit to splácet, aby do toho nespadli znovu. Než se člověk zapracuje, než opravdu pochopí, že

musí chodit do práce a splácet to, to je aspoň půl roku, než se s tím srovná a teprve potom začne splácet. Výplaty chodí přes sdružení, strhává se mu to automaticky, aby v tom byl pořádek. Když u nás byli na návštěvě z Pohořelic, tak o něčem takovém vůbec neslyšeli, svoje klienty neoddlužovali, prostě to neřešili, poskytovali opravdu jenom to ubytování a nic víc. My chceme po každém klientovi přiznat všechny dluhy a v první řadě se řeší toto, protože pokud odejde z domova a má dluhy, ztratí práci nebo si ji neudrží, tak je na nejlepší cestě skončit na ulici nebo v kriminále. Tam jim většina klientů do práce nechodí, nic neplatí ale oni je nevyhodí, protože by měli prázdný barák.

Jaká je kapacita vašeho zařízení?

My máme 20 bytů, a teď máme jeden volný ale ten ani neobsazujeme, protože od června na něj máme 11 žádostí, budeme mít přeplněno a jsme i domluvení s DD, že ty děti souhlasí, že pro začátek by do těch bytů šli po dvou, protože jinak jim nemůžeme všem vyhovět. Ale jenom nouzově než někdo vyletí a než je rozdělíme. Teď už máme v bytech 22 klientů a tři děti, takže řešíme, jak to teď uřídíme, protože jestli ten člověk nabyt samostatný, tak potřebuje bydlet sám za sebe, musí se to naučit.

Jaké věkové skupině poskytujete služby?

Je to věkově omezené na 18 – 26 let, bylo to původně od 19ti, ale musíme brát už od 18ti, protože někteří odcházejí v den 18tých narozenin. To tak právě původně nastavili úředníci, protože se počítalo s tím, že do 19ti se vyučí, ale nepochopili to, že ty děcka se nevyučí, nedodělají školu. U nás je teď chlapec, co v den 18tin odešel, dva měsíce před vyučením a nedonutí ho nikdo, aby si školu dodělal. Dokonce jsme mu domluvili školu, aby dojížděl, protože máme i dojíždějící studenty, ale do školy se navrátil. Těch nedoučených je spousta. Ti co studují, tak žijí ze sociálních dávek, jinak všichni musí pracovat. Teď jsme trošku zmírnili, protože u nás vždycky všichni pracovali, jinak by nebydleli, a platí si spojení, aby něco měli, až budou odcházet. Ale teď, jak se všude propouští, tak jim dovolujeme být i na tom pracáku, pokud opravdu za to nemůžou, že o práci přišli. Ale musí se snažit najít si aspoň nějakou brigádu, aby něco dělali.

Co si myslíte o úloze úřadů v sociální sféře?

Problém je ten, že na těch úřadech nesedí lidé z praxe, ale úředníci, kteří jenom sledují tabulky a statistiky. Je chyba že se nevyužije zkušenosti lidí, kteří opravdu vědí co je ve věci. O nás třeba ví právě ministr Nečas, a říkal nám, že všude kam jede, tak o nás mluví, všude nás dává za vzor fungování domů na půli cesty. Je škoda, že i když třeba vzniká nové zařízení, nepřizvou se hlavně lidé z praxe a řeší se věci, které jsou pro fungování toho zařízení nepodstatné a přitom už někde čekají klienti, kteří jinak třeba můžou skončit na ulici. Třeba konkrétně u domů na půli cesty, které vznikají a vznikaly, se maximálně stanovuje doba pobytu na 1 – 2 roky, kontroluje se, jestli mají klienti nakoupené rohlíky, kontroluje se všechno, ale nikdo se nestará co se s nimi děje až odejdou, to už nikoho nezajímá. My když jsme se bavili s odborníky, když jsme začínali, jak bychom to tady chtěli vést, tak nám říkali, že to nemůžeme zvládnout. A dá se to, jenom nám opravdu komplikuje práci ta spousta papírů a lejster a zbytečné vyřizování, a žádosti stojí, všechno se strašně zdržuje. Hlavně v té sociální sféře je to problém, protože tady může jít opravdu o životy. Pokud pro někoho potřebujete okamžitou pomoc a stojí to jenom kvůli nějakému lejstru z úřadu, a navíc na všechno potřebujete deset kopií a potvrzení, tak je to velký problém.

Máte nějakou zpětnou vazbu od klientů, kteří od vás odejdou?

Od některých ano, občas se někdo ozve. Ty partnerské páry, co se u nás dali dohromady, i maminky, co od nás odešli, o těch víme, že jsou v pohodě. A i holka, o kterou jsme se hodně báli, žije úplně bez problému, funguje jako samostatná jednotka. Většinou víme, kam jdou a kde skončili. Teď právě řešíme taky ty maminky, protože většinou mají partnery i z naší klientely, a v takovémto případě se bojíme toho, abychom tu nesuplovali něco úplně jiného. A pokud se k sobě nastěhují, tím pádem mají dva příjmy v jedné domácnosti, tak už to budeme muset hodnotit jinak, protože jinak je to pro ně velmi levné sociální ubytování a ne dům na půli cesty. Samozřejmě nechat je tady třeba do 1 roku dítěte, aby se ta maminka se vším seznámila, a pak by měli uvolnit místo jiným, kteří to budou víc potřebovat. U některých domů je dokonce podmínka, že dívka nesmí otěhotnět, jinak ji z domu vyhodí, ale to jim přece zakazovat nemůžeme.

Mají vaši klienti po odchodu možnost jít do sociálního bytu? (Např. svobodné matky nebo páry).

Nám město nabízelo sociální byty, ale o tom my ani neuvažujeme, protože to jsou byty pro spodinu, tam by se dostali úplně na dno, do prostředí a společnosti, která by je vůbec nemotivovala dostat se dál. Všechno co se do nich tady vložilo, by bylo úplně zbytečné, protože ty oblasti, kde jsou sociální byty, se staly městskými ghetty. Představte si, že tady někoho „pipláte“ několik let, vytáhnete ho nahoru a potom ho pošlete do takového prostředí. Snažíme se najít normální byty ve městě, třeba přes realitku. Je potřeba, aby šli hlavně mezi normální lidi do normálních bytů a ne zase tam, odkud přišli, kde je někdo stáhne dolů. To jsou běžné případy, kdy klient tady perfektně funguje, drží si práci a pokud se dostane do takového prostředí, tak je zase hned na začátku. To jsme říkali i ředitelům jiných domů, když se chválí, jaké mají připraveny pro klienty sociální byty. Když je chceme zařadit do společnosti, tak se vším všudy, a ne je celý život brát jako chudinky z děcáku. A když se srovnají, jsou tady třeba 3 roky, tak jsou schopni vyrovnat se dítěti z biologické rodiny. Když jsou postaveni do života, naučí se všechno, co potřebují umět a znát, pokud budou dva, tak mají i finanční zázemí, protože u nás si oba musí spořit a z některých biologických rodin, nechodí ani takhle vybavení lidé.

Využívají vaši klienti nebankovních půjček?

Tak s tím už jsme skončili, to je taky velký problém dnešní doby. Naštěstí to tady u nás nabízí velmi solidní paní, která nám vždycky nahlásí, když se někdo z klientů zajímá o půjčku a jsme domluveni tak, že to bude hlásit i do budoucna, takže klienti nemají šanci, dokud budou u nás se k tomu dostat. Naše poslední klientka teď doplatila půjčku a konec. Je to striktní opatření v zájmu klientů, protože to je začátek konce. Ty děti jsou neskutečně snadné oběti pro takové podvody a potom se každý diví, kolik procent dětí z DD končí v kriminále, protože oni to sociální vybavení nemají a snadno se nechají zlákat k čemukoliv, aniž by si uvědomovali důsledky svého jednání. Někdo přijde, řekne, tady mi to podepiš, dostaneš 10 000 a najednou zjistí, že dluží 200 000. My tady máme klientku, která vlastní auto, aniž by o tom věděla, ani neví jaké. Taky máme případ, kdy jsou klienti využíváni jako bílí koně, oni něco podepíší, dluží velké částky, peníze dostal někdo jiný, ale oni to musejí splácet.

Jak to vypadá se stavbou domu na půli cesty v Štípě?

19. června ve 14:00 bysme měli otevírat. Firma to zvládne dodělat, na ministerstvu o tom ví, takže by to mělo proběhnout.

Přispěl i kraj nějak k realizaci tohoto projektu?

Kraj nám dal 400 000, ale ministerstvo 10 000 000, z toho 4,5 mil. jsme dostali na Zlínsko a 5,5 mil. na Vsetínsko, tam by to mělo být dokončené do konce roku a bude tam šest bytů a jeden domovnícký. To bude pravděpodobně nějaký náš starší odchovanec, na kterého je spolehnoutí, aby tam na to dohlédl.

Jaké byly začátky domů na půli cesty ve Valmezu?

My když jsme začínali, tak to byly úplně nové, zařízené, krásné byty. Mladá začínající rodina, by z toho byla nadšená. K nám přišli čtyři klienti z azylových domů a ostatní z DD. Ti čtyři byli v pohodě, bez problému spolupracovali, byli vděční za pomoc a příležitost, ale děti z DD to během měsíce vzdali, protože muset pracovat a platit nájem, to je nikdo nemohl nutit. Ta první budova byla původně města a město to mělo vedené jako byty s nájemní smlouvou na dva roky, ale pokud nám klienti zaplatili maximálně za první měsíc a pak nic, tak to prostě nešlo. Proto jsme museli vyjednat s městem, aby to bylo jinak, protože tohle nemělo smysl. Když se tady sjížděli Romové ze všech koutů světa, tak nám bylo řečeno, že je to návštěva a každý kdo žije v nájemním bytě má nárok a jakékoliv návštěvy. Dokud to měla na starosti město, tak to byl barák s pověstí, že když kohokoliv hledala policie, vždycky věděli, že ho najdou tady. Teď, když se zeptáte kohokoliv z okolí, tak Vám řekne, „Jo v pořádku, normální sousedi, normální bydlení“. Nebýt jediného klienta, který se občas opije a dělá tady cirkus, ale ten teď vyletěl, protože nedodržel pravidla, tak je tady klid. Opravdu vyjímečně se děje něco vážnějšího. Ale dřív opravdu se stávalo, že sem přijeli tři auta plné různých cizích individuí a policajti nám řekli, že sem ani nepojedou, že to nemá cenu, že nic nevyřeší a k ničemu to nepovede. My jsme nemohli vstoupit do bytu, i když jsme třeba tušili, že tam někdo je. Teď to máme zařízené tak, že pokud přijdeme, klienti nám musí otevřít, pokud máme podezření, že tam někdo je, můžeme kdykoliv vstoupit do bytu a dělají se i namátkové kontroly, řeší se pořádek, řeší se všechno. A i to je důvodem k vyloučení, pokud není pořádek v pokoji. Někdo nám může vyčítat, že máme

přísné pravidla, ale jsou to pravidla spořádaného života. I to spoření je důležitá věc, i když třeba spoří jenom 500 měsíčně, ale když odcházejí, tak aspoň mají na zálohu na nájem v novém bytě.

Máte nějakou smlouvu se společnostmi, které zaměstnávají vaše klienty?

Smlouvu ne, jenom takovou ústní dohodu. Už nás znají a my s nimi jednáme na rovinu, že se po nich nebude chtít žádná tolerance, zkrátka normální zacházení, aby klienti dostali školu od života. Díky tomu, že jsme si tady v Meziříčí udělali docela dobré jméno, tak navazujeme spolupráci ve smyslu „dejte šanci“. Proto se nám podařilo najít práci i všem Romům, kteří k nám přišli, a to jak dlouho tam vydrželi, už bylo na nich. Vždycky nám pracovali všichni, jenom teď je krize, tak je to horší. Jediný problém je, v jakém oboru jsou ty děti vyučené a jestli jsou vůbec vyučené. I postoj některých ředitelů DD je takový, že než aby si nechali prodloužit ústavní výchovu do 19ti let, aby ty děcka se mohly vyučit, tak je pro ně pohodlnější to nechat tak, zbavit se jich. Je tam ještě možnost, prodloužit si pobyt na tzv. Dohodu o prodloužení pobytu v dětském domově, ale tam jsou tak přísné podmínky, že i za drobný přestupek, ty děcka odtud letí pryč. K nám se dostane dítě, které má pár měsíců do vyučení ale prakticky má jenom základní školu, a hledejte mu práci. Ty děti mají navíc obrovská očekávání v tom smyslu, že budou samostatné, budou vydělávat peníze a najednou ty peníze nemají a musí si spojit to, že ty peníze budou mít, jenom když budou pracovat, pokud si je nevydělají, tak je mít nebudou. To je problém i DD, které neřeší to, jak děti uplatit na trhu práce, vybere se učňák, který je nejbližší, a nikoho nezajímá, co by to dítě chtělo dělat, v čem by mohlo být dobré. Nemusí být zrovna geniální, ale určitě může být manuálně zručný na určitý druh práce, ve svém oboru. Přitom kolik financí se vynakládá každý rok na každé dítě v ústavní péči, už by to nebyl taková položka. Navíc pokud by museli dojíždět, a do DD se vraceli jen na víkend, tak by se mohli už dřív začít osamostatňovat jako děti z biologické rodiny. Takto jsou pořád ochraňováni, pořád žijí v iluzi, že až odejdou, tak to bude super, budou normálně žít. Většina DD si to nastavuje tak, aby to bylo jednoduché pro ně, a ne pro ty děti. My za deset let, co děláme tuto práci, nepozorujeme žádný posun k lepšímu u dětí, které přišly z DD. Dřív se ty děti o sebe byly schopné aspoň trochu postarat, uklízet si byly zvyklé pomáhat v kuchyni. Teď jsme se dostali tam, že dítě je nedotknutelné, protože má svá práva, cokoliv řekneme nebo uděláme je týráním dítěte, cokoliv musí dělat je zneužívání dítěte k práci. Svoje děti doma učíme, že si

po sobě musí uklízet, že si musí třídit prádlo a poslouchat rodiče a když to neudělají, tak za to prostě pocítí nějaké sankce. Dětem z DD jsou pořád zdůrazňovány práva, ale ne povinnosti. Ne to že svoboda a demokracie, je v první řadě zodpovědnost. DD si to pro sebe zjednodušují, úkol domova je dát tomu dítěti střechu nad hlavou, jídlo, nějaké vzdělání, ani neřeší t vzdělání z pohledu budoucnosti dítěte. Dítě je ošacené, jaksi vychované a DD má svůj úkol do plnoletosti odbytý a vůbec se neřeší to, jak to dítě bude v dospělosti fungovat. Kdyby se to nastavilo tak, že úspěšnost DD by byla přímo úměrná tomu, kolik dětí se uplatní po odchodu, a nějak se to sledovalo, mohl by tady být konečně posun v tom, jak ústavní výchovu změnit, aby měla smysl. Navíc když se vrátíme i k tomu materiálnímu nadstandardu, který děti v DD mají, tak je problém je dostat i do pěstounské péče, protože ty větší už si sami řeknou, co by chtěli, a ti pěstouni potom mají obrovské problémy, protože ta rodina mu to dát nemůže, nemůže to dát ani svým vlastním dětem, pokud nějaké mají. Teď nastal boom všech sponzorů a hlavně je to nejčastější forma altruismu u nás, ale nepřipraví to děti na život venku. Tím materiálním se pochopitelně kompenzuje sociální strádání, ale ty děti si potom ničeho neumí vážít, protože mají všeho dostatek za darmo, a proč by to nezničili, když musí dostat zase nové. Vychovávají se k tomu, aby věděli, že mají dostatek práv, ale život dospělého člověka je většinou, bohužel z větší části o povinnostech.

**NADACE JANA PIVEČKY
THE JAN PIVECKA FOUNDATION**

HODNOCENÍ KONCEPCE DOMU NA PŮLI CESTY VE SLAVIČÍNĚ

Nadace Jana Pivečky se dlouhodobě zabývá problematikou přípravy mladých lidí z dětských domovů na samostatný život. Jsme mimo jiné v kontaktu také s mladými lidmi, kteří odešli z dětských domovů do domů na půli cesty. Roli domu na půli cesty jako instituce, která by měla pomáhat mladým dospělým při přechodu z ústavní či jiné formy náhradní výchovy do samostatného života, vnímáme jako mimořádně významnou. Nejde zde pouze o možnost získání střechy nad hlavou a asistenci při hledání zaměstnání a při vyřizování osobních záležitostí. Za jednu z nejdůležitějších forem podpory považujeme "pomoc k svépomoci", čili vedení a výchovu směřující k takovému rozvoji osobnosti, aby klient byl schopen po opuštění domu na půli cesty samostatně obstarávat všechny své záležitosti. Ze zkušeností mnoha bývalých klientů však víme, že ne všechny domy na půli cesty toto poskytují. Aby dům na půli cesty tuto funkci plnil, je potřeba nastavit pravidla provozu v souladu s potřebami klientů na principu individuálního přístupu, samozřejmě za předpokladů důsledného vyžadování dodržování základních pravidel, která i přes individuální potřeby klientů platí pro všechny stejně a od všech stejně je vyžadováno jejich dodržování.

Koncepce Barbory Malaníkové tyto požadavky akceptuje. Vychází z průzkumu provedeného v domech na půli cesty i mezi mladými lidmi, kteří domy na půli cesty po odchodu z DD prošli a zohledňuje také zkušenosti pracovníků občanského sdružení Pod Křídly, které provozuje 4 domy na půli cesty a nepochybně je jednou z nejlepších institucí tohoto typu v ČR. Autorka tyto poznatky do své koncepce zdařile zapracovala a její model lze považovat v mnoha bodech za životaschopný. Může sloužit jako výchozí materiál pro podrobnější rozpracování záměru vybudovat dům na půli cesty ve Slavičíně i jako podnět k další spolupráci s ní po ukončení studia.

Mgr. Božena Filáková

ředitelka Nadace Jana Pivečky